

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

CAPUT IV.

Cap. xiv
1. Regum

Egressa est statio Philistinorum, ut ascenderet in Magmas, & accidit quadam die, ut diceret Ionathas filius Saül ad adolescentem armigerum suum: Veni, & transeamus ad stationem Philistinorum, quae est trans locum illum.

Philistinorum statio egreditur, quando malorum spirituum turba electis mentibus per suggestiones noxias demonstratur. Quae nimirum idcirco statio dicitur, quia electorum bella describuntur. Scare quippe malignis spiritibus, est in electorum pugna magnas vires exercere. Nam stando validius uniusquique, quam sedendo, conari ad aliquid faciendum potest. Philistinorum igitur statio egressa dicitur, ut demonum conatus in bello nostro aperte colligatur. Et quia velut se inferiores, atque minores opprimere fideles cogitant, in Magmas ascendere egredientes parant. Vel in Magmas ascendere gestunt, quando parvulorum corda decipere tentando moluntur. Sed electi praedicatores, dum tentata corda subditorum intelligunt, ferre auxilia non morantur. Hos velut in tuto reponunt, illos secum ad sustentanda pericula bellorum ducunt. Quid est, quod ad bella armiger ducitur, nisi quia per scientiam eruditi subditi ad internorum certaminum victoriam promovendi sunt? Quidam namque artem physicam sciunt, qui medendi experientiam nesciunt: sic nimirum in sancta Ecclesia quidam sunt, qui artem interioris pugnae didicerunt, sed ad districtas necessitates certaminum adhuc perducti non sunt. Magnos viros pugnantem audiunt, sed praelia, quae magni magnifice tolerant, auditu sciunt, virtute nesciunt. Tales quippe sunt, qui ad imitanda vestigia Redemptoris invitantur. *Qui vult*, inquit, *venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Arma vero Ionathae sunt hortamenta doctoris. Armiger vero arma portat, cum quibus non ipse, sed alius pugnat. Sic nimirum sunt, qui in sancta Ecclesia noviter instruuntur. Dum enim virtutes à doctoribus audiunt, quibus ipsi doctores contra malorum spirituum versutiam pugnant, illud nimirum habent in ore, quod nondum habent in virtutis exhibitione: [*Dixi ergo Ionathas ad armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem Philistinorum:*] quia electi doctores subditos suos docent non solum artem, qua dimicent, sed etiam ad bella pertrahunt, quod triumphant. Et quia remissi pastores bella, quae insinuant, suscipere nequaquam curant, non dicit: Vade, & transi ad stationem Philistinorum: sed: *Veni, transeamus.* Alios quidem ad certamen provocant, sed eadem certamina ipsi priores tentant. Quid vero est, quod dicit. [*Quae est trans locum illum?*] Sed quidam locus in sancta Ecclesia est, qui magnis praeliis clausus, non expositus est. Possidere quidem bona saeculi, uxorem ducere, filios procreare, blandimenta de omnibus rebus licitis corporibus exhibere, eò munium ab hoste manere est, quod aliquid impositum in eo ordine positus onerosum non est. Sed hunc locum si quis melioris vitae desiderio accensus transire nititur, necesse est, ut ad gravissima bella preparetur. Divitias namque contententes, paupertatem Christi amplectentes, spernentes conjugia, amorem pudicitiae semper amplecti debent. Habent contumaciter isti insurgentia gravissima praelia carnis, illi impugnationem cordis: quia nec paupertas leviter fertur, nec sine magnis agonibus pudicitiae corpora subjugantur. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Quasi dicitur S. Greg. Tom. III.

A cat: Quia egredi voluisti de loco munimimis, necesse est, ut iam patenti bello contra fortissima hostium castra muniaris. Dum ergo trans locum illum, non istum dicit, doctorum Ionathas virtutem insinuat, qui per singulare propositum religionis, semper sunt in aperto campo certaminis. Et quia de omni, quod strenue dimicant, de omni, quod nobiliter triumphant, iactantiae & elationis vitium fugiunt, sequitur:

Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.

Tacenda quidem sunt electorum virtutes, ne per iactantiam dicantur: sed aliquando ad Dei gloriam eas manifestare culpa non est. Quia vero nos in Saül magnos praedicatorum expressimus, hoc profecto; quod patrem Ionathas pugnae initium celat, illud insinuat: quia magna, quae agimus, quandoque propter humilitatem laudabiliter celamus. Tales quidem iam facti per corruptionem sumus, ut boni videri etiam ab illis, qui praesunt nobis, sine elatione numquam valeamus. Cum ergo de manifesto lateris malum nascitur, sapienter bonum absconditur, ne malo superveniente maculetur. Sed inter haec sciendum est: quia illi virtutes celare praelatis suis ista necessitate possunt, qui bene cognoscere bonum, quod agunt, sciunt. Si enim nimis sunt simplices, saepe non est bonum, quod esse bonum arbitrantur: & dum vitium quasi virtutem non indicant, in se absconditum hostem portant. Unde & Ionathas, qui patri belli propositum textit, tantus asseritur: ut sub eius ducatu pars exercitus producta referatur. [*Erant*, inquit, *duo millia virorum cum Saül in Magmas, & in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Benjamin.*] Dicatur ergo de Ionatha: [*Patri autem suo hoc ipsum non indicavit:*] quia eruditi viri, dum elationis vitium incurrere de magnis operibus suis metuunt, ea nimirum ipsi abscondunt, à quibus adjuvari poterunt. Quae nimirum praedicatoris auxilia melius discimus, si ipsos in loco suae perfectionis videamus. Nam sequitur:

Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granata, quae erat in Magron.

D Gabaa, ut diximus, collis, interpretatur, Magron, de fauce, dicitur. Praedicatorum autem sancti sublimes valde sunt, non solum opere, sed etiam contemplatione. Extrema ergo pars ista, sublimitas est operis: intima vero illa, contemplationis. Per hanc quidem extremam partem suae celsitudinis, ad exemplum à nobis conspiciuntur; per illam vero intimam, in magno amore conditori conjuncti sunt. Hos quidem nobis extrema parte sublimitatis suae Propheta mirandos ostendit, quando ait: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas?* Volant quippe ut nubes: quia à gravedine culpa sunt leves, & gratia sancti Spiritus in bono opere veloces. Quasi columbae vero sunt ad fenestras: quia ad exemplum per bona opera se nobis, quasi per foramina porrigunt, sed de ostensa vitae munditia, laudis appetita nequaquam capiuntur. Sed & sub malo granata rex sedet; quia in umbra Redemptoris praedicator requiem habet. Magno quidem labore fatigatur, sed verborum Domini consolatione reficitur. Unde & eadem malus arbor in eo loco, qui de fauce dicitur, morari perhibetur. Quid enim hoc loco istud de fauce dicitur aptius, quam sancti Evangelij dulcedo designatur? Sic enim nunc morari in umbra Redemptoris possumus, si videlicet verba ejus ad consolationem de Evangeliorum meditatione capiamus. Sed in hoc residere quietius praedicatorum possunt, qui quod altius, & propius illud divinae faucis verbum suscipiunt, dulcius saginantur. Haec etiam causa est, quae rex Saül non stare, neque sedere, sed morari sub malo granata in Magron dicitur.

tur; quia perfectus doctor Dei docibilis est: & dum pascere cibo alios nititur, ipse multiforum deliciarum spiritualium dulcedine satiatur. Nam dum Redemptoris amœna singulariter aspicit, in miram contemplationem virtutum surgit: & quasi de uno cortice plurima grana colligit, dum per ea omnia, quæ in Redemptorem recolat, deliciosam mentem gratanter ducit. In hac quidem Redemptoris amœnitate sponsa se requievisse gloriatur, quæ dicit: *Sub umbra ejus, quem desideraveram, sedi.* In umbra quippe ejus sedere, est in ejus contemplatione requiescere. Ejus certè contemplatio umbra est: quia in ejus visione protegimur, ne diabolica tentatione velut solis ardore denigremur. Qui ergo tam sublimiter requiescunt, ferre se consulentibus auxilia utiliter possunt. Sed tamen nonnulli electi subditi dum infirmitatem propriam metuunt; dum solum Deum agonis sui testem requirunt, tantorum hominum judicia fugiunt, ut à solo Deo in bona sua actione videantur. Bene ergo & Saül in extrema parte Gabaa sub malo granata morari dicitur, & Jonathas belli propositum ei non indicasse: quia dum perfectè cavere elationem non possumus, bonum, de quo nasci potest, omnibus abscondi debet. Sequitur:

Erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.

Hoc numero fortes viros in bono opere superiùs designari diximus, qui cum rege esse referuntur: quia per studium boni operis, concordēs sunt vitæ doctoris sui. Sed habent prædicatores Ecclesiæ sub se, non solum qui magna agant, sed & verbi comministros, qui summa doceant. Habent duces, qui ad bella ferventes roborant, habent qui audacter currant, habent qui potenter protegant. Bene ergo subjungitur:

Achias filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo. Qui portabat ephod.

Achias namque umbraculum nostro sermone dicitur. Quid verò per umbraculum hoc in loco, nisi protectio designatur? Qui ergo in sancta Ecclesia minores quoslibet ab occultis adversariis protegunt, per umbraculum rectè designantur. Qui autem umbraculo residet, ardorem solis sentire non potest. Cur verò in sacro eloquio umbraculo prædicantur, nisi quia etiam solem reprobum ostendunt, quo vitior mentis exurit? De quo nimirum sole Veritas in divisione seminum dicit: *Orto sole, aruerunt.* Fervens quippe ardor concupiscentiæ sol est, qui velut luce candeat, sed qui mentem, cui lucet, exurat. Dum ergo majorum exhortationibus omnium concupiscentiarum blandimenta respuimus, quo alibi, quam in umbraculo amœno subternimur, ubi tentationum incendia declinemus? Sed diminutivè umbraculum Ecclesiæ minister dicitur, ut Redemptori nemo comparetur. De illius namque protectione

sponsa in Canticis gloriatur, dicens: *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi.* Et Psalmista deprecans, ait: *Sum umbra alarum tuarum protege me.*

Sed unde tantus Achias iste procedit, exponitur, quia filius Achitob esse memoratur. Achitob, frater meus bonus dicitur. Quis igitur iste frater bonus intelligitur, nisi Redemptor noster? Frater quippe, quia naturæ nostræ particeps: sed bonus, qui naturam nostram, quam suscepit, ab æterna morte liberavit. Vel bonus, quia omnes nos mali sumus, dicente ipso: *Si vos mali cum sitis, nostis bona data dare filiis vestris.* Achias ergo filius Achitob dicitur: ut qui in Ecclesia potentes sunt, eorum potentia ex sola Redemptoris imitatione eis inesse sentiantur. Idem verò Achitob frater Ichabot asseritur, quia à translatione gloriæ nuncupatur. Nam Redemptor

A noster secundum carnem de Judæorum gente est natus. Aquo nimirum populo, quia omnis ornatus templi, omnes sacrificiorum ritus, omnia scripturarum mysteria ad gentilem populum transferunt, translatio gloriæ in Achitob fratre rectè memoratur. Ipse quoque Achitob Phinees fuisse filius dicitur: quia Judæus populus in erroris sui perfidia, qua se merfit, ejusdem gentis suæ doctores se valde nequiores habuit. Unde & idem Phinees, os mutum, sive, ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eundem populum Dominus locutus est. Sed mutum os nunc esse cognoscitur: quia dum Redemptorem repulit, loquentem in se olim Spiritum pariter amisit. Qui etiam ori parcens rectè dicitur: quia sic semel in reatu tanti sanguinis cecidit, ut per nequentiam, & confessionem ad eum converti nequam possit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo piè erubescere dedignatur. Quò contrà beatus Job ex persona confessorum promittit, dicens: *Non parcam ori meo, loquar in vibratione spiritus mei.* Sed quia item religionis dignitatem in Patriarchis & Prophetis habuit, idem Phinees ex Heli sacerdote Domini natus asseritur. Heli quippe, Deus meus, Silo, missus, interpretatur. Dii verò aliquando in sancta Scriptura electi prædicatores intelliguntur. Unde & ad Moysen à Domino dicitur: *Posuit te Deum Pharaonis.* Et in lege præcepit, dicens: *Deus non detrahet.* Pater ergo Phinees, Deus meus dicitur: quia nimirum Judæus populus eorum, secundum litteram, scripturas imitatur, qui verbum Dei, & revelata mente meruerunt cernere, & thecã litteræ, ne videretur, occultare. Hos nimirum per semetipsam Veritas ostendit, cum verba Psalmistæ exposuit, dicens: *Illos dixit Deus, ad quos factus est sermo Dei.* In Silo autem natus asseritur: quia Judæus populus, licet carnaliter, adhuc tamen in scripturis spiritualibus eruditur. Quia ergo electus quisque & sapiens in sancta Ecclesia natum Dominum ex Judæo populo per doctrinam sequitur, Achias, qui umbraculum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, filij Heli esse perhibetur. Qui etiam ephod portare describitur; ut aperte monstraretur: quia protegere alios nequaquam potest, qui pulchritudine bonæ conversationis, luceque non fulget. Sequitur:

Sed & populus ignorabat quò esset Ionathas.

Quid est, quòd populus, quòd eat Ionathas, nescit: nisi quia electus doctor ea, quæ intendit agere, studet per humilitatem celare: Unde & in Evangelio Dominus dicit: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Si enim per dexteram æterna, per sinistram verò præsens vita figuratur: homines in sinistra, Angelos ad dexteram habemus. Quando autem per bona opera ad consortium supernorum civium tendimus, dextera manus nostra operari perhibetur. Sinistra verò manus nostra opera nescit dextera, si cooperatores nostros, fideles videlicet sanctæ Ecclesiæ, adjuutores habemus in opere, & laudatores habere nolumus ad elationem. Bene ergo dicitur: *[Populus ignorabat, quò esset Ionathas:]* quia tunc solum bene agere magna nitimur, cum ea, quæ agimus, pandere ad ostensionem vitamus. Sed quia ad exemplum electorum ista proferimus, non solum quòd eat, sed etiam qua eat, explorare attentius debemus. Sequitur:

Erant inter ascensus, per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philistiim, eminentes petreæ ex utraque parte, quasi in modum dentium, scopuli hinc inde prærupti: nomen uni Botes, nomen alteri Sene.

Cum electorum vita alta sit meritis, ima verò conditio malignorum spiritum, quid est, quòd ascen-

sus esse dicitur, unde ad Philisthinorum stationem
 Jonathas tendere conatur? Nam de eisdem Philis-
 thæis in typo dæmonum non longè superius dictum
 est: *Ascendentes castrametati sunt in Magmas.* Sed
 super nos esse dicuntur, quòd minores fortitudine vi-
 deamur. Super nos etiam esse cognoscitur, quod
 penetrare per intelligentiam non valeamus. Quoties
 ergo cum spiritibus reprobis certare proponimus,
 robur parare debemus ad ascensum, quia homines
 cum Angelis pugnare contendimus. Unde & ille
 athleta strenuus confortans vehementer commilito-
 nes suos, ait: *Non est nobis colluctatio adversus car-
 nem & sanguinem, sed adversus principes & potesta-
 tes, adversus spiritualia nequitiæ in celestibus.* Quia
 enim contra principatum & potestatum spiritua-
 les nequitiæ se pugnaturum prænoverat, nimirum
 robur mentis ad altitudinis ascensum parabat. Pec-
 catorum corda dum nequam spiritus sibi subjiciunt,
 eis utique per multiformia vitia dominantur. Si ergo
 illuc quoque eos expugnare contendimus, valde
 nos oportet ascendere, ut eorum possimus agmina
 potenter ferire. Aliter enim lubrici, aliter salvandi
 sunt acediosi: aliter vaneglorij, aliter superbi. Ut
 verò ad hæc omnia electus doctor possit sufficere,
 quia per assidua meditationis acuta consilia men-
 tem levat, quasi ad ascensum Philisthinorum se ro-
 borat. Bene autem non unus asseritur, sed plures
 dicti sunt ascensus: quia innumeris hostibus multis
 itineribus occurrendum est. Quod tunc bene agi-
 tur, quando vitiis singulis congruentes, & propria
 curationes adhibentur. Nam, ut aliqua ex eis bre-
 viter perstringamus, fornicationis spiritus, conti-
 nentiæ virtute depellitur: sed tamen leviùs supera-
 tur, si caro impetum suum per abstinentiam minuatur,
 ne se mundanæ concupiscentiæ victa subternat.
 Gula per abstinentiam frangitur: sed abstinentiam
 ciborum corporalium habere non potest, qui men-
 tem spiritualibus cibis non replet. Potenter enim
 corpus extenuatur, qui amore celestium cor inflam-
 mat: quia dum spiritualia foriter diligit, desideria
 carnis valenter premit. Avaritiæ quoque vitio bo-
 num paupertatis voluntariæ contrarium est: sed
 pauper spiritu esse non poterit, qui amare adhuc æ-
 ternos thesauros nescit. Sic nimirum ira vincitur, si
 amore celestium perfectè terrena omnia despiciantur:
 quia unde irascatur, jam non habet, qui dam-
 num temporale non timet. Sic quoque acediæ vi-
 tium, id est, tedium cordis depellitur, si semper
 bona cælestia cogitentur. Tædere quidem mens nul-
 latenus potest, quæ tam jucunda bona lætenter vi-
 det. Tristitiæ etiam angustiosum malum spiritualis
 lætitiæ campo devoratur: sed tamen ipsa spiritualis
 lætitiæ se menti non infundit, quæ temporalis vitæ
 angustias transgredi contemplando non novit. Bene
 quidem tristitia vincitur, si temporalium laborum
 præmia videantur: quia unde electa mens tempo-
 raliter se affligi considerat, inde gaudere in cælesti
 patria æternaliter sperat. Quia ergo magna diversita-
 te consilij ad diversos animarum morbos curan-
 dos prædicator utitur, quia idem consilium alta
 mentis consideratione comprehenditur, bene unde
 Jonathas transire ad stationem Philisthinorum ap-
 petit, ascensus esse perhibentur. Et quia ad expu-
 gnandos malignos spiritus à peccatorum cordibus
 plures difficultates obviant, petra inter ascensus
 esse memorantur. Quid enim per istas duas petras,
 videlicet Bores & Sene, nisi concupiscentia & pec-
 catum designatur? Bores quippe in primatu dicitur:
 Sene sol, sive auditio. Bene autem concupiscentiæ
 primatus nomen convenit, quia ipsa prior mentem
 occupat, quàm se mens peccato subternat. Solis
 etiam nomine rectè peccati delectatio figuratur:
 quia à veritatis intuitu mentis oculos claudit, & ad
 vanitatem aperit. Unde & in primis hominibus à
 seductore spiritui per serpentem dicitur: *In quacum-*

A *que die comederitis de ligno, quod est in medio para-
 dis, aperientur oculi vestri.* In comestitione quidem
 illa, peccando aperti sunt oculi transgressorum, ut
 falsa lucis radios in experientia delicti perciperent,
 & à supernæ claritatis alta contemplatione caliga-
 rent. In hanc quippe lucem aperire oculos Psalmis-
 ta refugiens, Dominum obsecrat, dicens: *Averte*
oculos meos, ne videant vanitatem. Hanc beatus Job
 alta mente despiciens, peccatorum meritis se inferi
 exoptans, ait: *Nunc enim dormiens silebam, & som-
 no meo requiescebam: aut sicut abortivum abscondi-
 tum, non subsisterem: vel qui concepti non viderunt
 lucem.* Qui sunt isti, nisi qui peccare fortiter cave-
 runt? Unus ergo scopulus Bores, alter Sene dicitur:
 quia si concupiscentia in mente sibi locum vendicat,
 ejusdem mentis oculos ad placidum peccati blandi-
 mentum, quasi ad solis lucem videndam levat. Bene
 item petra nominantur: quia iniquorum mentibus
 ista duo conveniunt, ut jam redire prædicatorum ad
 se facile non admittant. Sed & dicuntur scopuli:
 quia hinc inde, videlicet tam mente, quàm corpore
 præruptum retinent usum pravitatis. Dum enim
 nulla morum, nulla operum integritate solidantur,
 in modum scopuli, hinc & inde prærupti sunt. Et
 quia dicitur in modum dentium, quid dat intelligi,
 nisi quod sæpe videmus, quia qui prædicatorum
 hortamenta despiciunt, eorum vitam mordere de-
 tractionibus conantur? Sed de eisdem scopulis sub-
 ditur:

C *Vnus prominens ad Aquilonem, ex adver-
 so Magmas: & alter ad Meridiem, con-
 tra Gabaa.*

Ad Aquilonem primus scopulus prominens, alter ad
 meridiem: quia per concupiscentiæ fervor charitatis
 extinguitur, & per peccatum ardor concupiscentiæ
 augmentatur. Mens enim reproba, dum concupis-
 centiæ subditur, charitate spoliatur, & dum pecca-
 re non metuit, acriora in se valde peccandi desideria
 accendit. Quasi enim in summa diei suæ altitudine,
 & calore posita, in fluxu peccati, & immoderatè læ-
 tatur, & ardentè resolvitur. Malè ergo mederi con-
 cupiscentiæ morbo satagit, qui ad hoc explere con-
 cupiscentias peccando cogitat, ut quiescat. Tantò
 quidem erit post peccatum concupiscentia major,
 quantò ipsa sibi esse incipit peccati delectatio gratior.
 Sed primus scopulus ex adverso Magmas
 situs, alter contra Gabaa prominens perhibetur.
 Magmas, ut jam satis diximus, humilitas, Gabaa
 collis interpretatur. Ex adverso utique concupis-
 centia humilitatem habet, blandimentum verò pec-
 cati caelestem conversationem. Omnis enim, qui
 veritatem concupiscit, dum præceptorem despicit, su-
 perbit. Ex adverso itaque humilitatem habet, quam
 in obedientiæ devotionem non retinet. Sed & qui
 in peccati fervore, velut meridiana claritate resol-
 vitur, contra Gabaa, id est, collem prominens: quia
 dum adversatur celestibus, pœnis tartareis præpara-
 tur. Sed quia tales etiam ad æternam vitam san-
 ctorum prædicatione perducuntur, ipsorum præ-
 dicatorum studium in Jonathæ factò videamus.
 Nam sequitur:

*Veni, transeamus ad stationem incircum-
 cisorum horum; si forte faciat Dominus
 pro nobis: quia non est Domino difficile
 salvare, vel in multitudine, vel in pau-
 cis.*

Quæ est statio Philisthinorum, nisi robur mali-
 gnorum spirituum? Sancti etenim viri, cum ad pec-
 catorum correctionem se præparant, apertè sciunt,
 quia cum de caelo lapsis Angelis pugnant. Pugna ergo
 hæc, quia Angelorum est, & hominum, pugna-

tur à fortibus cum infirmis, cum simplicibus ab astutis. Nam ab his fortibus insultum acceperat, qui dicebat: *Irruerunt in me fortes, neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine.* Astutias lapsi *7 sal. 3. a* Angeli etiam Paulus intuens, ait: *Non ignoramus ejus astutias.* Contra astutos igitur via cautæ rationis querenda est, contra fortes verò divina sunt auxilia petenda. Ut ergo magna cautela prædicatio exhibenda esse sentiat, Jonathas armigerum suum ad secum transeundum invitasse dicitur. Et ut in expellendis hostibus de Dei miseratione præsumatur, loquitur dicens: [*Quia non est Deo difficile salvare, vel in multitudine, vel in paucis.*] & quia flagitiosorum conversio facilis non est, dicit: [*Si forte faciat Deus pro nobis.*] *Si forte* dicit, quia de plena criminoforum salute adhuc plenius non præsumit. Sed formam electi subditi in virtute ostendit humilitatis, quia subdit:

Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo. Perge quò cupis, & ero tecum quocumque volueris.

Nonnulli subditi, dum mensuram ordinis sui negligunt, eandem mensuram sic confundunt, ut prælatorum suorum dispositioni communicent, sed obedire imperiis recusent. Emendare quidem majorum dicta facile audent; sed facile implere, quæ præcipiunt, non conantur. Quid ergo in hujus armigeri voce nobis ostenditur, nisi quia relinquenda est præpositis dispositio libera, tenenda est subditis virtus obedientiæ non remissa? Ut enim liberam disponendi auctoritatem prædicatoribus assignent, ait: [*Fac omnia, quæ placent animo tuo.*] Et ut subditorum pronam voluntatem ad omnia servitia ostenderet, subdit: [*Perge quò cupis, & ero tecum quocumque volueris.*] Nec ibi quidem dixit: Quædam fac, quæ sunt in animo tuo: quædam non fac, vel aliter fac: nec hic, perge illuc, & ero tecum, & illuc non ero tecum: [*Omnia, inquit, fac:*] quia dispositione prælatorum disponenda sunt omnia: [*Ero item, ait, tecum, quocumque volueris:*] quia alicui præcepto obedientiæ subiectus optimus deesse non debet. Sequitur:

Et ait Jonathas, ecce nos transibimus ad viros istos, cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus: quia tradidit eos Dominus in manibus nostris.

Certa & indubitata sanctæ Ecclesiæ sententia est: quia electi prædicatores, non solum quid, quantum, & quando loquantur, considerare debent; sed quibus etiam loquantur. Unde & Dominus à quorundam notitia verbum recondens, discipulos prohibet, dicens: *Nolite ponere margaritas ante porcos.* Hinc item scriptura inutiliter effundi verbum vetat, & dicit: *Vbi non est auditus, non effundas sermonem.* *Mat. 7. a* *Ecl. 3. 1* Quid est ergo, quod Jonathas dicit: [*Si dixerint: Manete, donec veniamus ad vos, stemus in loco nostro: si verò: Ascendite ad nos, ascendamus: quia tradidit eos Dominus in manibus nostris.*] Nisi quia electus prædicator attentè debet colligere, quibus verbum vitæ debeat proferre? Sed quia hoc ostendi nunc in sensu literæ videtur, nos subtilius exprimamus. Ad peccatores prædicatores transeunt, quando his, quibus verba exhibent, non solum verbo, sed etiam vitâ placent. Qui ergo sunt, qui dicunt: *Ascendite ad nos, nisi hi, qui devotionis signa proferunt; quia salutis verbum & venerabiliter audiant, & retinere fortiter concupiscant?* Ad istos itaque ascendendum est, in quibus etsi magnus labor

est in opere ministerij, sunt & magna lucra salutis. Econtrario verò ad doctores peccatores transire gestiunt, quando tam profunda cæcitate merguntur, ut ad imitandæ suæ pravitatis exemplum, ipsos etiam prædicatores convertere nitantur. Præni quippe ad malum sunt, corde impænitentes, & peccati lepra, quam induunt, maculare alios non expavescunt. De quibus sapiens ille loquitur, dicens: *Latantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Et item Propheta de his vaticinans, ait: *Prædicaverunt peccatum suum sicut Sodoma.* Quid est ergo, quod ait: [*Stemus in loco nostro.*] Sed tale est, ac si dicat: Si illos lucrari non possumus, nosmetipsos in bona conversatione servemus. Locus enim noster, bona conversatio est, de quo nimirum loco aliàs scriptum est: *Si spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum non deferas.* Locus quidem iste non solum à spiritu, sed etiam ab homine cavendus est: quia ipse spiritus non solum per se nobis obviat, sed contra nos etiam per hominem pugnat. Si verò locus noster Dominus est, cum mali se nobis objiciunt, in loco nostro persistamus: quia cum incorrigibiles prædicatorum monita non recipiunt, solerter debent ipsi circumspicere, ut ad se nulla possint eorum exempla pervenire. Sequitur:

Apparuit itaque stationi Philistinorum, dixeruntque Philistiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione Philistinorum ad Ionatham, & ad armigerum suum: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem.

Quidnam est, quòd apparere Jonathas Philisthæis cum armigero dicitur: nisi quia doctor ipse prior debet bonum ostendere, quod alios contendit edocere? Non enim potest in prædicatione venerabiliter recipi, si prius in se honorem ministerij non præfert luce bonæ conversationis. Unde & egregius Prædicator confidenter asserit, dicens: *Quamdiu quidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Apparet ergo doctor, non tam cum verbo loquitur, quam cum vitâ & moribus venerabiliter demonstratur. Propheta igitur cum typis sacre historiae prædicatorum mores ostenderet, rationabiliter subintulit, dicens: [*Apparuit itaque uterque stationi Philistinorum.*] Quasi dicat: Quia docere proposuit, prius iis, quibus loqui disposuit, vitam monstravit. Sed quid est, quòd Philisthæi apparentes despiciunt, & tamen eis, [*Ascendite ad nos,*] dicunt, nisi quia plerumque illi etiam prædicatorum optimam vitam despiciunt, qui eorum prædicatione ad penitentiam lamenta cuncturi sunt? Et dum eos deferere vitæ remotioris studium reprehendunt, eos nimirum de cavernis egessos asseverant. Quasi dicant: Illi nunc sub colore prædicationis ad sæculum exeunt, qui hoc fugisse tota intentione videbantur. Sed plerique justos prædicatores arguunt, qui mala, quæ eis objiciunt, in eis esse suspicantur. Qui nimirum eo ipso, quo malum damnant, spem prædicatoribus tribuunt: quia ad bonum, quod defendunt, exequendum pertrahi facilius possunt. Dum ergo bona intentione falsa justorum mala vituperant, insaniunt quidem voce, sed prædicatoribus fructum suæ salutis, etiam insaniendo spondent. Et quia de ascensu superius dictum est, restat inquirere quid sit, quod dicunt: [*Ostendemus vobis rem.*] Sed hoc, ad litteram, minas significat. Quod tale est, ac si dicant: Si huc ascenderitis, quantum valemus patiendi sentietis. In malorum verò conversione item facile est colligere, cum justos expellunt, quantum soleant nocere. Sed quia, auctore Deo, carnalitatem historiae ad spiritualem intelligentiam duximus: dum sancti do-

dores, erumpentibus quibusdam signis, peccatorum conversionem considerent, res etiam ab eis promittitur: quia ad verum esse redire pollicentur. Res quidem aliquid habet esse, peccatum verò esse nullum habet. Unde & Paulus Corinthiis dicit: *Scientus, quia nihil est idolum in mundo.* Peccator autem, quia peccando ad nihilum tendit, cum nihil illud: cui inhaerit, deserit, quasi ad esse redit. Rem ergo in se ostendere, id est aliquid, quod esse habet, potest: qui jam per divinam gratiam opera virtutis tenet. Dicunt ergo: [*Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem.*] Quali signo quodam peccatores repromittant, & dicant: Si verbo ita in nobis laborare proponitis, sine magno lucro non erit, quod laboratis. Quare & de aliorum certitudine subjunctum est:

Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me, tradidit eos Dominus in manus Israel.

Quisquis nititur magna agere, hæc bene pensare novit, si semper studuit divinis laudibus imputare. Bene ergo Ionathas de consequenda victoria confidens, non in manus suas, sed in manus Israël tradendos inimicos asseruit: ut triumphum ostenderet, & qualis esse debeat triumphator pariter designaret. Israël quippe, videns Deum interpretatur. Cui ergo in manus hostes tribuuntur, videns Deum dicitur: ut non eia, quæ in manu data sunt, doceatur attendere; sed tenens datum, ad largitorem munerum cor levare. Aliud enim tenet manibus, aliud oculis videt: ut triumpho palmam fortiter teneat, sed videntem Deum retenta palma victoriæ, non extollat. Hæc autem quia confidendo, non possidendo loquitur, qualiter ad eadem possidenda veniat, audiamus; sequitur:

Ascendit Ionathas reptans manibus, & armiger ejus post eum.

Quid est reptare manibus, nisi corpus omne curvare, nihil in se sublime relinquere, superiora membra ad inferiora officia peragenda inclinare? Quid autem in hoc facto nobis insinuat, nisi quia multa prædicatorum compassione indiget conversio peccatorum? Quid enim aliud, quam reptare manibus videbatur Redemptor noster, cum publicanorum amicus fieret, & peccatores reciperet, & cum ipsis manducaret? Manibus quidem reptabat, cum dicebat: *Non habent opus sani medico, sed male habentes.* Hinc iterum dicit: *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Hanc etiam incurvationem reptandi, in sacro eloquio cameli appellatio designat. Quia ad hoc Salvator usque ad ima nostra se voluit humiliare, ut nos ad alta suæ divinitatis extolleret. Hunc namque reptantem manibus, Paulus sequi se insinuans, ait: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Sed & quia in manibus opera solent significari, reptat manibus pastor, quando peccatoribus viam, quam tenere conversi debeant, non profert sapientia verbi, sed exemplo conversationis. Reptare quidem manibus prædicatorum suos docebat Dominus cum dicebat:

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in calis est. Bene autem reptans ascendere ad stationem Philistinorum dicitur: quia ad destruenda peccatorum vitia pervenire ille doctor potest, qui ipsos peccatores magna humilitatis ostensione, & magna charitatis affectione demulcet. Nam dum convenientiam gratia foris porrigit, manum intus ad incidendum mentis languorem mittit. Unde & bene subjungit:

Et cum viderent faciem Ionathas, alij cadebant ante Ionatham, alios armiger ejus interficiebat.

A Facies Jonathas cernitur, quando qui verbum prædicatoris audiunt, charitatem etiam mentis ejus agnoscunt; cum videlicet hunc audiunt & caelestia prædicare, & eos, quibus ipsa pandit caelestia, mira charitate diligere. Bene autem ante faciem cadere dicuntur: quia dum bona, quæ sunt in mente prædicatoris agnoscunt, statum pravitatis deserunt. Sed & dum ad remedium poenitentia plures veniunt, alij in magnorum, alij in minorum exempla confugiunt. Aptè igitur dictum est: [*Alios armiger ejus interficiebat.*] A vita quidem reproba privari, interfici est: & cujus exemplo, vel monitis malum quis deserit, ante ejus pedes quasi interfectus cadit. Generali quippe sententia, singulorum victorias exponens Jacobus, ait: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore via sua, salvabit animam ejus a morte, & operi multitudinem peccatorum.* Sequitur:

Et facta est plaga prima, qua percussit Ionathas & armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.

Plaga prima hæc dicitur: quia sancti percutere noxios etiam post, in ultimo judicio describuntur. Unde & Paulus Corinthios excitat, dicens: *An nescitis, quia Angelos judicabimus?* Hinc Psalmista vaticinans, ait: *Exultabunt sancti in gloria, latibuntur in cubilibus suis, exultationes Dei in faucibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Plaga prima ista conversationis est, secunda damnationis: quia modò sancti converti nos ad Dominum rogant, sed non convertos tunc durius damnant. In qua viginti viri mortui referuntur, ut quinarj numeri mysterium commenderetur. Quinquies enim quatuor repetiti, aut quater quinque viginti fiunt. Et quia vigore quinque sensuum omne tempus peccati perficitur, & in quatuor Evangelistarum libris remedia nostræ salutis invenimus, viginti virorum typo omnes salvandi peccatores exprimentur. Qui in media parte jugeri interfecti perhibentur, quam par boum in die arare consuevit. Boves sunt prædicatorum Ecclesie, qui dum prædicant, arant: qui dum verbis caelestibus corda auditorum aperiant, quasi in bona terra semen spargunt. Sed in die arant boves, quia Dominus comminatur, dicens: *Venerit nox, quando nemo potest operari.* Item duo boves arant, Ionathas videlicet & armiger ejus. Quibus nimirum bobus, aut sapientes & simplices intelligendi sunt, aut minores, & altioris ordinis sacerdotes. Possunt autem generaliter in duobus bobus, omnes sanctæ Ecclesie prædicatorum intelligi: quia & geminæ charitatis gratia pleni sunt, & se privato amore non diligunt. Media ergo pars jugeri ista, est vita præsens. Ista quidè temperata ad cultum imbibus mollescit hiemis: illa ad sterilitatem pigrorum caloribus torretur aestatis. Istam partem jugeri boves arare possunt, illam verò non possunt: quia in hac vita bona opera seminanda sunt, in illa verò non seminanda opera, sed operum retributio metenda. Bene ergo in media parte jugeri, viginti viri interfecti perhibentur: quia magnitudo criminis purgari creditur per lamenta conversionis. Sed nonnulli in sabita peccatorum conversione mirantur: quia eis propter usum curæ exterioris quotidiana tot, quæ agit Deus mira, viderunt. Unde & subditur:

Et factum est miraculum in castris per agros.

Perfecti quique in omnibus, quæ facta sunt, sive fiunt, omnipotentis Dei virtutem & sapientiam mirari non desunt. Unde & Psalmista divinis laudibus insistent, ait: *Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus in Israel, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ.*

S. REGO
IIM
5m3

benedictus Deus. Hinc Moyses eidem Domino confiteretur. dicens: Quis similis tui in diis Domine, quis similis tui in sanctis gloriosus, mirabilis in maiestate, faciens prodigia? In sanctis quidem mirabilis dicitur, quia, quod altius divina conspiciunt, eò & mirabilius obstupescunt: quia nimirum altissima contemplatione vident, quibus stupeant, non quæ ratione comprehendant. Quoties ergo præter quotidianum usum nova quædam accidunt, quæ carnales, ac simplices admirentur, miraculum per agros fieri dicitur. In comparatione namque sanctorum velut agrestes homines suat, qui tot conditoris antiqua opera, tot dispositiones temporum, & tot ordines creaturarum mirari nesciunt. Bene igitur in eadem rusticitatis hebetudine omnes generaliter concluduntur, cum subditur:

Sed omnis populus stationis eorum, qui ierat ad prædandum, obstupuit.

Quam stationem nominant, nisi Philistinorum? Quid est ergo, quòd Philisthim admirantur, nisi, quia aliquando conversionem peccatorum alij peccatores obstupescences aspiciunt, & dum bonitatem Dei in illorum visitatione intelligunt, ad simile conversionis propositum accenduntur? Ad prædandum quippe stationis populus pergit, quando agere perverfa non metuit. Quod enim, prohibente Deo, scripturis minantibus, cõtradicientibus doctoribus, quis audeat agere, quasi per violentiam nititur suis usibus usurpare. Si quis per hunc populum dæmonia intelligere voluerit, potest: quia ad prædandum pergunt, cum violentas tentationes ingerunt, & captivas animas peccatorum ducunt. Qui certè populus obstupescere dicitur: quia cor pœnitens, quod dæmones habere non possunt, qua gratia conversi peccatores recipiant, non intelligunt. Sed dum peccatores respiciunt, tam sibi, quam aliis prosunt, quia nonnulli eorum exemplo corriguntur. Unde & subditur:

Et conturbata est terra.

Dum populares viri nova mira conspiciunt, terra turbatur: quia sæpe contingit, ut dum per exteriora miracula alij convertuntur, aliorum duritia incitamenti quibusdam ad propositum boni operis moveatur. Malè etenim tranquilla est terra, quando vita carnalium in mundi jacet delectationibus secura: D quando peritura, quæ ardentè desiderat, hanc dulciter oblectant. Terra verò turbatur, quando carnalis mens à mala sua soliditate concutitur, & cogitare fluctuando inchoat, inter mala, quæ respuit, & bona quæ amat. Turbari etenim menti tunc est, serenitatem malè delectationis proposito Christianæ religionis obducere. Sed carnalis affectus concutitur, ut spiritualis vita reveletur. Unde & subditur:

Et accidit quasi miraculum à Deo.

Quando namque mens hominis carnali delectatione deprimitur, ejus utique visus obtunditur, ut spiritualia bona ignorare mereatur. Sed cum in suis carnalibus infirmari incipit, paulatim in spiritualibus convalescit, ut superna proficiendo videat, infirma E obliviscendo derelinquat, profectus quidem conversæ mentis ostenditur: quia prius terra turbari dicitur, deinde miraculum quasi à Deo accidisse memoratur. Miraculum verò à Deo est, quod sine homine facit Deus. Quòd enim manna in deserto filiis Israël pluerit Dominus, quòd concupiscentibus volatilia præbuerit, miraculum utique sine homine Deus fecit: sed dum mare dividere voluit, virgâ hoc Moysen tangere præcepit: ut miraculum ostendetet, quod per hominem populo demonstraret. Sic nimirum virgâ petra percussit, ut aqua fluente producantur: quia nimirum miraculum, quod ostendere voluit, per hominem, non per semetipsum fecit:

Exod. 16

b

Exod. 16

c

Idem 14

c

Num. 20

b

A ut dum hominem venerabilem redderet, huic Israëliticus populus humiliter subijci, ut devotè obedire debuisset. Quid est ergo, quòd miraculum quasi à Deo accidisse asseritur, postquam terra turbatur: nisi quia dum sanctus Spiritus mentem ad conversionem commoveret, commotæ menti electorum exempla insinuat: quæ & venerabiliter videat, & imitari devotè concupiscat? Hoc quidem miraculum juxta historiam sic accipitur, quia plures interficiebantur. Nunc verò in sancta Ecclesia ad religiosam vitam peccatores convertuntur, quos alij ad virtutis exempla sequuntur. Spiritus quidem sanctus illos trahit, & quia trahuntur aliis ostendit: ut tractos trahat, & videntes tractis inferat; quatenus per largitatem suæ gratiæ utrosque comprehendat. Quando enim hoc B sine homine per semetipsum operatur in cordibus fidelium, utique miraculum non fit quasi à Deo, sed à Deo. Quando autem prædicantibus hoc æternæ vitæ doctoribus agit, quasi à Deo est miraculum: quia mirabiles suos ministros ostendit, ut qui eos aspiciunt, devotè valeant imitari. Sed quia summos sacerdotes Saül signare superius diximus, Jonatham verò filium ejus subditas prædicatorum personas: si sequentia attendimus, sollicitudinem Apostolicam in summis pontificibus, quam retinent, invenimus. De quo nimirum beatus Paulus loquitur, dicens: *Quis infirmatus, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Præter illa, quæ extrinsecus dunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Qui verò omnium Ecclesiarum sollicitudinem gerebat, non solum parvulorum, sed etiam C ad discutienda majorem facta vigilabat. Unde & hic subjungitur:

Et respexerunt speculatores Saül, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo prostrata huc illucque diffugiens. Et ait Saül populo, qui erat cum eo: Requiritis, & videre quis abierit ex nobis. Et repperit, non adesse Ionatham, & armigerum ejus.

Pugnam Jonathæ. Saül speculatores aspiciunt: quia summi pontifices, non solum subditorum facta discutunt, sed doctrinam prælatorum. Istos quidem explorant, si bene agant: illos autem an rectè doceat. Sæpe conversationem aliorum audiunt, sed ne sint bene eruditi, pertimescunt. Quid enim est aliud, quòd quis abierit, quæritur: nisi quia qui ad prædicandum mittitur talis esse debet, ut onus ministerij ei securè imponatur; ut mens mitemtis nulla dubitatione fluctuet, quòd rectè doceat, & doctrinæ verba operibus ostendat. Et quia innumeri sunt Ecclesiarum præfules, à speculatoribus Jonathas aspiciunt: quia summum culmen universalis Ecclesiæ, sic per orbem prædicatores ordinat, ut circa se ministros habeat, per quos illorum doctrinam discutiat, & opera diligenter inquirat. Sed qui summi culminis ministerio & legatione funguntur, in alta vitæ & scientiæ sede sublimantur. Unde & bene iidem speculatores in Gabaa Benjamin esse memorantur. Gabaa quidem Benjamin collis filij dextræ nuncupatur. In colle quidem filij dextræ sunt, qui jam per sublimem vitam, & per altam scientiam ad conformationem videntur pertingere Redemptoris. Hi nimirum victorum acta de sublimi conspiciunt: quia bonorum vitam probare, & malos discutere, ex vitæ merentur celsitudine, & summæ scientiæ perfecta eruditione. Qui Jonatham non adesse reperiunt: quia lucra prædicationis tunc optima esse considerant, cū prædicatoris laudabilè personam probant. Sequitur:

Et ait Saül ad Achiam: Applica arcam Dei.

Cur Achiam sacerdotem Saül applicare arcam præcipit, nisi quia modum certaminis à speculatoribus

bus audiunt? Quod quidem à summis sacerdotibus bene spiritualiter agitur, cum ea, quæ à relatoribus audiunt, non antè dijudicant, quàm eorum rationem in consilio internæ meditationis querant. Et, quia sæpe alienæ etiam mentis consilia sequuntur, Achias arcam applicare jubetur. Arcam quippe sacerdos habet, qui scientia spirituali mentem vacuum non habet. Saül ergo arcam applicare Achiam jubet, quando summus doctor consilium à minoribus suis, & eruditis querit. Ibi enim sunt postulanda consilia, ubi spiritualis scientiæ gratia coruscet. Unde & subditur:

Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Israel.

Quasi dicat: Hoc applicare præcepit, quod esse cognovit. Ab irreligiis quidem religionis consilium, aut sapientiæ à stultis petere, non est consilium accipere, sed præcipitare. Bene ergo dicitur. [*Erat enim ibi arca Dei:*] quia in rebus dubiis illos debemus consulere, quibus apertè scimus spiritualia dona non deesse. Sed quædam sunt, quæ per consilium, quædam verò, quæ per auxilium meliorantur. Ubi enim aperta & indubitata necessitas est, illic non est idonea mora consilij, sed celeritas subventionis. Ambigua quidem, & obscura melius consulendo peragimus: sed aperta, & cognita subveniendi, & festinando sublevamus. Unde & subditur:

Cumque loqueretur Saül ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthim, crescebatque paulatim, & clarior resonabat. Et ait Saül ad sacerdotem: Contrahere manum tuam: conclamavit Saül, & omnis populus, qui cum eo erat, & venerunt usque ad locum certaminis.

Quidem aliud signat, quòd prius Saül applicare arcam petiit, deinde sacerdotem contrahere manum iussit: nisi quia & obscura debemus consulendo disponere, & quæ clariùs innotescent, cum festinatione complere? Sed prædicatori tumultum crescens paulatim audire, est conversorum peccatorum devotionem cognoscere. Quod paulatim crescere dicitur: quia dum mentem nostram ad bona opera spiritus dirigit, hanc ad meliora per quotidianos profectus leniter ducit. Quid verò est, quòd Saül & omnis, qui cum eo est, populus clamat: nisi, quia fe præliatoribus sociant? Sed & usque ad locum certaminis veniunt. Locus certaminis cor est verbum Dei audientis. Certaminis verò locus dicitur, quia verbum, quod recipitur, cum præterita conversatione præliatur. Placent enim ei jam cælestia, quæ audit; sed vetus consuetudo insurgit, & ut audita contemnat, suggerit. Fit pugna item gravior, quia quod prædicator laudat, hoc maligni spiritus dissuadendo vituperant, & quasi præliando se contra sanctos erigunt, dum illud bellando destruunt, quod istorum voce prædicatur. Quid est ergo venire usque ad locum certaminis, nisi per acquisitionis aditum, pervenire ad secreta cordis auditoris, ubi hostes celeriter inveniat, & potenter cædat? Nam qui discutere interna nesciunt, ad locum certaminis pervenire non possunt. Vel locus certaminis est, ubi crebra fama magnæ religionis est. Illuc quippe dum ab innumeris curritur, qui & vitam deponere veterem, & inducere novam concupiscunt, certaminis locus rectè nuncupatur: quia quotidie illic spiritualium virtutum exercitus pugnat cum numerositate vitiatorum. Illic quidem quantum graves pugne, tantò gloriose victoria. Illic quòd frequentius accessus hostium, eò & laudabilior numerus triumphorum: ubi non solum magnorum alta virtus extollitur, sed communis om-

S. Greg. Tom. III.

nium strenuitas mira fortitudinis ostensione monstratur. Unde & sequitur:

Et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cades magna nimis.

Quis est hic gladius, nisi gladius spiritus, quod est verbum Dei? Qui enim innumerabilibus locis ad omnipotentis Dei servitium conversi sunt, quia verbo Dei inseparabiliter inhaerent, quasi juxta se quisquis gladium tenet. Gladius ergo uniuscujusque ad proximum vertitur, quando hi, qui in monasteriis conversi sunt, & vicissim se verbo Dei perforant, & carnalitatem in se penitus necant. Velut enim alterutro vulnere interficiuntur, dum alter alterum verbo Dei percutit, & quidquid in se carnaliter vivit, extinguit. Qui, quia nuper conversi, à seculari vita ceciderant, Philisthinorum typo signati sunt. Vel gladius alterius ad proximum vertitur, quando per conversorum exhortationem, nondum conversi peccatores ad Dominum convertuntur: quando non solum hi, qui præsent, verbo prædicationis alios lucrifaciunt: sed multitudo subditorum quotquot possunt verbis & exemplis instruere, & præsentis vitæ desideris conantur velut interfectos subducere, & æternæ vitæ vivos exhibere. Hæc quidem lucra peremptorum jam in tota Ecclesia per orbem univèrsam diffusa conspiciuntur: quia quicumque per divinam gratiam jam Deo vivunt, alternæ charitatis mucrone huic mundo mortui videntur. Gladius quippe uniuscujusque ad proximum vertitur: quia omnes electi se in sancta Ecclesia vicissim roborant, & ad cælestem patriam studio alternæ prædicationis inflammant. Et quia innumerabilis populus quotidie Deo acquiritur, bene illic subditum est. [*Et cades magna nimis.*] Magnum utique nimis est, quod in magnitudine potest quomodocumque dignosci, sed excellentia non valet comprehendi. Ad hanc quidem magnam nimis cædem oculos extulerat, qui dicebat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum: dimmerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Potest etiam magna nimis cædes intelligi, non solum ut multi, sed etiam ut bene interfecti videantur. Quod quidem in conversione peccatorum fieri cernitur: cum sic præterita deserunt, ut ad eadem delectamenta numquam reviviscant. Cædi utique peccatoribus, est ad tempus à turpi vita separari. Vehementer ergo, si nimis cædi, est temporalis vitæ illecebras perfectè deserere, & futuræ gaudiis inhiare. Ipsorum verò, qui convertuntur, quia multa diversitas est, sequitur:

Sed & Hebræi, qui fuerant cum Philisthim heri & nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, & his qui erant cum Saül et Ionatha.

Qui sunt Hebræi, qui fuerant cum Philisthæis, nisi peccatores à religiosa conversatione lapsi? De quibus non valde supra dictum est: *Hebræi transierunt Jordanem.* Hebræi quidem sunt ordine religionis, sed cum Philisthæis sunt, & cum eis ascendunt, quamdiu per suggestiones noxias illuduntur, & in prava operatione proficiunt. Cum malignis quidem spiritus sunt proposito & voluntate peccati; sed cum eis ascendunt, quia ipsis impellentibus, in audaciam se extollunt iniquæ operationis. Vel cum eis sunt, cum peccata sua operando perficiunt: cum eis verò ascendunt, cum pravitatis suæ exempla aliis imitanda profectè non metuunt. Quid est ergo, quòd reverti & esse cum Israël dicuntur, nisi quia tales etiam plerumque resipiscunt? Reverti enim, amorem religiosæ vitæ resumere est. Et cum

T

Israële esse, est intra sanctam Ecclesiam in charitatis A unitate persistere. Ad hoc quippe revertendum, ut cum Israële esse proponatur: quia nulla est conversio peccatoris, si conversus perseverantiâ careat boni operis, & unitate charitatis. Sequitur:

Omnes quoque Israëlita, qui se absconderant in monte Ephraim audientes, quod fugissent Philisthim, sociaverunt se cum suis in prælio.

Hoc quidem toties fit, quoties remotiori vitæ dediti, ad quærenda animarum lucra intorquere studium dignantur. Cum suis namque se in prælio sociant, cum vera æternæ vitæ gaudia cum sanctæ Ecclesiæ doctoribus prædicant, pariterque à peccatorum cordibus malignos spiritus fugant. Sed quærendum valde est, quo modo dicatur: [Audientes quod fugissent Philisthim.] Præclara quidem victoria non est, fugientes insequi, sed resistentes effugare. Quid est ergo quod dicitur: [Audientes, quod fugissent Philisthim, sociaverunt se cum suis in prælio:] nisi quia his verbis ejusdem remotæ vitæ convenientia lucra signantur? Mos namque illorum virorum esse solet, ut verbam potius consulentibus se, quam sibi obstantibus proferant: quia nisi devotum cor auditoris agnoscunt, prædicationem suam quasi in vacuū perituram emittere dedignantur. Prius ergo quam se suis in prælio socient, Philisthæos fugisse audiunt: quia non tam scelestis convertendis invigilant, quàm conversis ad perfectioris vitæ fastigia sublevandis. Ipsa autem sublimitas vitæ perfectioris, quia suaderi magnæ exhortationis laboribus solet, qui fugisse Philisthæos audiunt, præliari meritò dicuntur. Hostes itaque fugiunt, sed nuper absconditi præliantur: quia remotæ vitæ viri non dignantur loqui, nisi devotis auditoribus, sed loquentes vitæ, quam ipsi tenent, altitudinem magnâ verborum atque exemplorum pugna suadere vix possunt. Et quia magna lucra prædicationis infirmi, & imperfecti colligere non possunt, sequitur:

Erant cum Saül quasi decem millia virorum.

Non ait decem millia, sed quasi decem millia. Hujus denique numeri perfecta perfectio in terra non invenitur, sed in cælo. Quia enim novem sunt ordines Angelorum, & ad illorum societatem electorum illa hominum multitudo sustollitur, decem millia virorum illa sunt, quæ in sanctis Angelis, & electis hominibus in illa æternæ gloriæ sede gratulantur. Quasi ergo decem millia virorum illa sunt, quæ in istius adhuc sæculi exilio posita, illius beate societatis formam in moribus susceperunt. Quia item illius supernæ vitæ amore peccatorum tenebræ relinquuntur, sequitur:

Et salvavit Dominus in die illa Israël.

Contemplatio quidem internæ lucis splendida valde atque clarissima dies est, in qua Dominus Israëllem salvat: quia quorum corda luce intimi splendoris irradiat, in celsitudinem perpetuæ salutis levat. Salvare quippe in die illa Dominus dicitur, quia ad æternæ vitæ amorem nemo succenditur, cui intimæ lucis splendor occultatur. Ad hanc salutis gratiam non solum electa, sed etiam despecta, quæ videntur mundi, perveniunt. Unde & subditur:

Pugna autem pervenit usque Bethaven.

Bethaven dicitur, domus inutilis. Hanc quippe inutilem Dominus in parabolis ostendens, regem servo in nuptiis præcipiendum introducit, dicens: *Exi cito in plateas, & in vicos civitatis, & pauperes ac debiles, cæcos ac claudos introduc hinc. Pau-*

Luc. 14. c

peres quidem sunt, qui verbi Dei thesaurus in corde suo minimè reconduunt. Debiles verò sunt, qui laborare satis pro æterna vita non possunt. Cæci verò idiotæ ac simplices designantur; quia dum cælestia nequaquam vident, lumine mentis careat. Claudii verò sunt, qui gressum boni operis perdididerunt. Sed, [Pugna pervenit usque Bethaven,] quia sepe inutiles personæ dum sermonis Dei bello capiuntur, in ejus redactæ servitium, utiles fiunt. Pugnatur quidem cum cæcis, ut videant: cum claudis, ut subsistant: cum pauperibus, ut morum thesaurus accipiant: cum debilibus, ut ad robur boni operis convalescant. Usque ergo Bethaven pugna perducitur, quando illi sanctorum prædicatione capiuntur, qui utilitatem alicui necessariam, habere nullam videbantur. Unde & subditur:

Et omnis vir Israël sociatus est sibi in die illa.

Omnis quidem vir prædicatori conjungitur, quando conditio hominum nulla relinquitur, ex qua conversi ad bonam conversationem minimè perducantur. Sed qui Saül sociantur, viri dicti sunt: quia qualescumque in sæculo sumus, in Dei omnipotentis servitio esse fortes admonemur. Nisi viri etenim prædicatoribus nequaquam sociantur: quia cum eis non conveniunt, nisi fortia ipsi agant, quæ illi docendo laudant. Sed jam devictis hostibus, jam sibi fortibus conjunctis, quid rex agat, attentè considerandum est. Sequitur:

Et adjuravit Saül populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit, usque ad vesperum, donec ulciscar de inimicis meis.

Inimici prædicatorum illi sunt, de quibus Psalmista obsecrat, dicens: *Eripe me de inimicis meis, Deus Israel, & ab insurgentibus in me libera me.* Inimici quidem sanctorum rectè immundi spiritus dicuntur: quia mundi blandimenta, quæ illi suggerunt, amplecti isti magno studio detestantur. Nam quibus adhuc aliquid de maligni spiritus consiliis placet, ejus utique inimicus non est: quia odisse nondum novit, cujus blandimenta non respuit. Inimici etiam sanctorum dicuntur: ut ex sacro eloquio detegantur. Nam per omne, quod suggerunt, per omne, quod blandiuntur, eas animas quibus delectabiliter favent, perdere conantur. Quid est ergo, quod populum adjurat, ne usque ad vesperum comedat, donec de inimicis suis ultionem sumat? Sed notandum, quia jã devictis hostibus ista loquebatur. Quid verò est comedere victoribus, nisi de peracto virtutis opere cibos vanæ laudis delectanter excipere? [Maledictus, inquit, omnis, qui ante vesperum comederit:] quia qui modò vanas laudes gratanter excipit, tunc eternas creatoris laudes amittit. Adjuratur ergo populus, ne comedat: quia doctorum præcepto constringitur, ut de bono opere inaniter numquam gloriatur. Fortia bene vivendo agat, sed quamdiu vixerit, appetere de fortitudine laudes caveat: ut laudari post mortem æternaliter non amittat. Qui enim ante vesperum populum manducare prohibuit, ad vesperum utique esse comedendum concessit. Et quia in vespere finis diei est, in vesperum comedunt, qui abstinere ante vesperum possunt: quia qui laudari modò de magna actione despicit, cum ad vitæ finem ducitur, æternis dignis laudibus invenitur. Hoc est, quod Dominus se daturum electis in Evangelio repromittit, dicens: *Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisse Mar. 23. fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Hinc iterum ad judicium veniens, dicit: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.* Tunc quidem de inimicis nostris ulciscimur; quia omnes tunc diabolice

Mar. 23

ibid. 3

tentationes evanescent Quia enim ultra dæmonum insidia tentando nihil obsunt, cum per carnem morimur, de inimicis nostris ulciscimur, quos jam velut interfectos penitus non pavemus. Vel ergo usque ad vesperum comestione differimus, si laudis nostræ præconia in fine venturo iudici reservemus. Tunc quidem manducandum est, quia qui iudex tunc venit, modò dux nostri exercitus commilitonibus repromittit, dicens: *Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Tunc quippe victores discumbunt: quia internæ quietis alta sede recepti, perennis vitæ laudibus delectantur, quando ipsi tacentibus, omnium bonorum operum præconia concinunt: & simul proferuntur ad gloriam, quæ hæc magna virtute ferebantur ad pugnam. Sequitur:

Luc. 12. c

Omneque terra vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum suam ad os suum.

Saltus, silvofus atque clivofus locus est. Quo nimirum nomine aptè corda secularium designantur: quia dum tota intentione curis exterioribus serviunt, velut silvofa loca culta ad fructum boni operis prædicationis vomere non sunt. Qui verò vulgus nomine hoc loco signantur, nisi religiosi viri & simplices? Terræ quidem vulgus dicitur: quia in bono opere magni sunt, sed tamen altissima contemplatione magni non sunt. Nobiles quidem actione, sed vulgus summorum virorum comparatione. Quid ergo est, quòd [*vulgus terra venit in saltum.*] nisi quia religiosi & simplices viri per exempla bonorum operum, sæpe ad notitiam secularium deducuntur? Ubi mel in agro apparet: quia de exemplo boni operis apud seculares inveniunt, & devotionis latitudinem, & fructum venerationis. Quid enim est ager in saltu, nisi devotio in inculto, & inexpurgato corde secularium? Et quid mel super faciem agri, nisi dulcedo favoris? Qui meritò post ingressum vulgi apparere dicitur: quia videlicet aspera secularium corda, si prius religiosorum exempla non vident, nec latitudine devotionis se valent distendere, nec alienæ sanctitatis gloriam prædicare. Ante ingressum quidem, tantùm saltus est: nec agrum habet, nec fluens mel. Post ingressum verò & latitudinem agri habet, & dulcedinem mellis: quia sæpe qui mundum diligunt, sanctorum exempla ferventi amore recipiunt: ut bonum, quod vident, sibi non solum placeat, sed etiam prædicare attentius concupiscant. Ipsa tamen sanctorum vita laudanda est, & laus ista ab eis, quorum est, per vanam gloriam nullatenus capienda. Videri tantùm debet, excipi non debet: ut glorificari Deum quisque in suo opere gaudeat, sed de Dei gratia extolli contemnat. Unde & cautè expressum est: quia fluens mel super faciem agri apparuit, & tamen manum cum melle ad os nemo applicuit. Mel quidem fluit, quia dulcis fama sanctorum dulciter velociterque currit. Sed manus ad os nullas ducit, quia de opere bono dulcedinem laudis non accipit. Manum quidem cum melle ad os applicare, est laudem operis sui gratanter accipere. Decurrat ergo mel, & nemo ad os manum applicet: ut sanctorum fama dulciter fluat, & ipsos, à quibus defluit, non extollat. Fluat, ut alios satiet: sed non sumatur, ne mortem propinet. Unde & subditur:

Timebat enim populus iuramentum.

Luc. 18. c

Juramentum regis est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* Item juramentum regis est, quod contra hypocritas profert, dicens: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Juramentum ergo populus timeret: quia ne æternas amittat, temporales recipere laudes cavet. Sequitur:

S. Greg. Tom. III.

A Porro Ionathas non audierat, cum adjuraret pater ejus populum, extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et intrinxit in favo mellis, et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi ejus.

Quos in hoc loco Ionathas, nisi illos insinuat, qui verbo & opere magni sunt, sed tamen studio circumspeditionis magni non sunt? Alta quidem prædicant, fortia exercent, sed in humilitatis circumspeditione se non viciliter tenent. Quid est enim, quòd virgam tenet in manu, nisi quia disciplina, qua peccare alios prohibet, semetipsum non coercet? Virgâ quidem, quâ parvuli solent corripri, sermo correctionis potest aptè designari. Prædicatio ergo & opus bonum, virga & manus est. Quid est igitur virgam extendere, & manum ad os cum melle revocare, nisi tam de prædicationis verbo, quàm de studio boni operis vani favoris gustum recipere? Sed quia more electorum peccat, non virgâ, sed extremitate virgæ mel levare dicitur. Virgam quippe, & manum melle plenam, ad os convertunt, qui juxta veritatis vocem, *Omnia opera sua faciunt, ut ab hominibus videantur.* Dum enim suis laudibus saturantur, mel non ad tenuem gustum habent in summitate virgæ, sed vel in tota virga, vel in manu ad plenam refectioem. Tales utique erant, quibus Dominus in

B Evangelio exprobrat, dicens: *Quomodo potestis credere, gloriam ab invicem recipientes?* Quid ergo est hæc virgæ extremitas, nisi quia plerumque & Dominum glorificare in suo opere quidam volunt, & apparere ipsi laudabiles non refugunt? Meritò igitur vocem patris, quâ populum adjuravit Ionathas non audisse dicitur: quia Dei, sive ejus prædicatoris verba non audit, qui ea implere negligit. Quid verò est, quòd ex gustu mellis illuminati sunt oculi Ionathas, nisi quia qui vani favoris auram recipiunt, ex eodem ad agenda fortia roborantur: Hoc quidem loco non dicuntur aperti oculi, ut clausi fuisse sentiantur, sed ut reparato vigore corporis, ad videndos intelligantur, & ad extinguendos hostes reparati. Quod nimirum elatis omnino convenit, qui ex eo majora & fortia agunt, quòd laudabilia opera sua efferrî conspiciunt. Sed sæpe minor zelo charitatis accenditur, qui delinquentes magnos viros ad scripturarum memoriam reducere conatur. Unde & sequitur:

Respondensque unus de populo, ait: Iurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem hodie.

Patrem quippe adjurasse populum, & maledictum protulisse retulit, quia cum minor errantem vult prælatum dirigere, non debet asperè oburgare, sed dulciter atque humiliter ad majorum statuta memoranda reducere. Unde dicit: [*Iurejurando constrinxit pater tuus populum.*] Ut enim eum dulciter admoneat, eum qui iurejurando populum constrinxit, patrem ejus esse asseruit. Quasi enim aliis verbis dicat: Tanto dilectius debes majorum instituta conservare, quanto eorum locum altius videris per successione dignitatem retinere. Constrictus etiam populus iurejurando patris asseritur, ut non loquentis personæ humilitas, sed ostensa auctoritas attendatur: ut si suggerentis ordo despicitur, illius, qui monstratur, celsitudo timeatur. Quem tamen patrem asserit: ut præcepta majorum & timori esse debeant & amori. Dicit ergo: [*Iurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit panem hodie.*] Quod tale est, ac si dicat: Eorum te memorem esse volo, quæ tua, non mea sunt: quia dum culmen majorum obtines, eorû leges quasi hereditario jure servare debes. Panis verò nomine favor ad-

T ij

lantium rectè exprimitur: quia mentem vanitati in-
tentam & fatiat, & confortat, dum hanc ad agen-
da, quæ laudari debeant, valentior reddat. Quod
quidem arrogantibus valde convenire cernitur, qui
ad loquendum, prolatis laudibus, animantur. Et
quia arrogans prædicator habet similes sibi subditos
laudis cupidos, sequitur:

Defecerat autem populus.

Quid est ad litteram deficere, nisi lassescere? Qui
enim laudes transitorias de verbi prædicatione requi-
runt, deficiunt, cum non laudantur: quia nullo vi-
gore verba proferunt, quæ non laudari cernunt.
Velut enim lassescerent deficiunt, dum despecti ob-
mutescunt. Sed & dum non comedunt, videntur
deficere: quia si licitum haberent cibum favoris,
velut refecti & fortes insequerentur vitia prædicatione
verbi. Unde & arrogantis prædicatoris forma of-
tenditur, per id quod subjunctum est:

*Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus ter-
ram. Vidistis enim ipsi, quia illuminati
sunt oculi mei, eò quòd gustaverim paulu-
lum de melle isto: quanto magis si come-
disset populus prædam inimicorum suorum,
quam reperit, nonne major facta fuisset
plaga in Philisthim?*

Quid est enim, quòd turbasse terram patrem re-
prehendit, nisi quia majores statuta sua per imperi-
tiam confudisse redarguit? Terræ quidem nomine
subditorum humilitas designatur: quæ nimirum tur-
bari cernitur, quando errante pastorem judicio,
tranquillæ veritatis ordinem deserere videtur. Et
quia dum favores hominum arrogantes inhianter
ambiunt, & hoc licitum esse asserere conantur,
profectus suos in testimonium perducunt. [*Vidistis
enim, ait, quia illuminati sunt oculi mei, eò quòd
gustaverim paululum de melle isto.*] Quasi dicat: Ex
laude subjectorum crevi, dum non esse minor lau-
dibus studui. Nam & electorum prædicatorum mos
esse solet, ut dum se laudari considerant, hoc, quod
de se foris audiunt esse, viribus contendunt. Et idcir-
cò paululum mellis se Ionathas comedisset retulit:
quia arrogans linguæ favores se excipere licenter pu-
tat ad vitæ profectum, non ad intentionem vanita-
tis. Sed omnino aliud est laudis præconia moribus
adæquare contendere: aliud laudes appetere, ut in
iisdem laudibus profectum vitæ possit invenire. Lau-
des quippe suas moribus exæquare conantur, qui
ipsas laudes despiciunt, qui laudari ab hominibus
nunquam volunt. Quantum certè in eis est, lauda-
ri vehementer refugiant, sed quia non possunt om-
nino effugere ne laudentur, conantur esse, quod
audiunt. Sed quidam, bonis ostensis operibus, id-
circo laudari volunt, ut laudari maius conscendant
in opus virtutis. Quia profectò præsumptionis suæ
æstimatione falluntur: quia qui in minimis laudes
appetit, cum majora opera fecerit, ardentius &
valde avidius laudes querit. Et fortasse ideo post
patrem Ionathas non potuit regnare, quia illos si-
gnabat, qui dum vanè se extollunt, verè deficiunt.
Addidit quoque ratiocinando, & dicit: [*Quanto
magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum,
nonne major facta fuisset plaga in Philisthim?*] Mel-
lis paululum in virgæ summitate gustare, est de de-
ctrinæ facundia qualitercumque gloriari. Prædam
verò inimicorum comedere, est virtutis opera per
memoriam repetere, & recolendo gaudere. Quasi
enim prædam inimicorum facit, dum ea, in quibus
occulis hostibus quis prævaluit, ad memoriam ducit.
Ea quoque ad saturitatem comedit: qui quasi
sua virtute hæc fecerit, se inaniter & vehementer
extollit. Dicit ergo: [*Quanto magis si comedisset po-
pulus prædam inimicorum suorum, nonne major facta*

fuisset plaga in Philisthim?] Quasi dicat: Cum ex
brevis gustu favoris, tantus profectus sit, quid electi
præliatores facerent, si plenas operum laudes licitas
ac iustas haberent? Sequitur:

*Percusserunt ergo Philisthæos in die illo à
Magmis usque in Aion.*

Dies mentis est splendor eruditionis. Sed illi,
quos arrogantes erudiunt, quia ambitione tempora-
lis gloriæ accenduntur, simulationem lucis acci-
piunt, non veritatem. Dum ergo dies illa dicitur,
quid aliud signatur, nisi quia sæpe proposito tem-
poralis gloriæ fortia fieri viderentur? In die namque
illa, id est doctrina, vel exemplo superbiorum per-
cutiunt, quia ad hoc ministerio prædicationis infer-
viunt, ut splendorem gloriæ temporalis adipiscan-
tur. Et quia omnibus innotescere cupiunt, dicit:

[*A Magmis usque in Aion.*] Magmas, ut jam satis
dictum est, humilitas, Aion verò, frater meus mæ-
rens interpretatur. Humiles autem hoc loco, pusilli,
ac simplices in sancta Ecclesia designantur. Mærens
verò frater quos alios infirmat, nisi eos, quos Do-
minus in Evangelio collaudat, dicens: *Beati qui lu-*

gent, quoniam ipsi consolabuntur? Qui enim jam tem-
poralia cuncta novit despiciere, & ad æterna magnis
desideriis anhelare, dum horret teneri in corpore,
& gemit in illa æternæ vitæ lætitia nondum esse, fra-
ter meus mærens rectè nominatur. Frater quidem,
quia Christi coheres jam esse cæpit, ad cuius beatif-
simam illam atque lætissimam hereditatem totis desi-
deriis ingemiscit. Mærens autem dicitur, ut perfe-
ctorum luctus inenarrabilis esse designetur. Mæ-
rere autem non quomodolibet, sed affectuosissimè
 flere est. Quia enim Spiritus sancti gratia repleti sunt,
ad illam fletuum ubertatem pervenerunt, quam egre-
gius doctor asserit, dicens: *Ipse autem spiritus postu-*

lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Mærens etiam
frater dicitur, quia Redemptori in magna familiari-
tate, perfecti quique conjuncti sunt. Quem enim
singulariter Redemptor diligit, quem singulari di-
gnitate ad perpetuam hereditatis possessionem nutrit,
cum frater ejus asseritur, singulari numero declara-
tur. Unde & ad Moysen quasi singularem amicum
dicit: *Novi te ex nomine.* Hinc est quod de Joanne

in Evangelio dicitur: *Hic est discipulus ille, quem di-*
ligebat Iesus. Qui enim omnes discipulos valde dili-
gebat, dum hunc diligere dicitur, frater singulari
numero demonstratur. In die illa à Magmis usque
in Aion Philisthæos arrogantes percutiunt, quia ut
lucem gloriæ sæcularis accipiunt, non solum parvulis
parva prædicant, sed alta, quæ perfectiores
agnoscant. Et quia cum sibi per intentionis perversi-
tatem obtulit nonnullis in Christo parvulis, pluri-
bus etiam perfectioribus profunt loquendo, à Mag-
mis usque in Aion non pugnant, sed percutere di-
cuntur. Philisthæos quidem percutere, est demonum
insidias, vel vitiorum tyrannidem ab electo-
rum corde perimere. Sed sæpe elati doctores aliis per
verbum profunt, & ejusdem verbi laudes nullas ac-
cipiunt, quas concupiscunt. Unde & frequenter ac-
cidit, ut dum laudari & offerri se non considerant,
velut fatigati magnis laboribus obmutescant. Quare
& subditur:

[*Defatigatus est autem populus nimis.*

Mos quoque esse elatorum solet, ut cum ab eorum
laudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat.
Tacentibus quidem aliis clamant, quia æstimatio-
nis suæ præconia in corde portant. Bene ergo de eo-
dem populo subditur:

Defatigatus est autem populus nimis.

Mos quoque esse elatorum solet, ut cum ab eorum
laudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat.
Tacentibus quidem aliis clamant, quia æstimatio-
nis suæ præconia in corde portant. Bene ergo de eo-
dem populo subditur:

*Et versus populus ad prædam, tulit oves, &
boves, & vitulos, & mactavere in terra,
comedique populus cum sanguine.*

Oves quidem tollit, qui innocentie suæ causas

multiplices ad elationem recolit. Boves in prædam tollit, quando labores prædicationis suæ cogitat, & quidquid aliis loquendo, velut terram excolendo, profecit, memorando coacervat. Vitulos tollit, cum de eo extollitur, quod compressi motus lasciviæ ad mentem reducantur. Quia enim duo in magna iustorum laude præcepta sunt, videlicet splendor charitatis, cum luce boni operis, dum æstimatione sua quisque arrogans extollitur, & oves, & vitulos tollere perhibetur. Oves quidem in innocentia bonorum operum, vitulos verò in mortificatione corporalium passionum. Quibus nimirum boves inferuit: quia perfectè non extollitur, qui se infirmum & impotentem in parte aliqua contempletur. Magnus quidem apud se jam est æstimatione pudicitia, & boni operis, sed in fastu amplioris elationis se elevat, dum perfectum se recolit in labore prædicationis. Sed hæc omnia ad quem finem perducantur, subsequenter expositum est: [*Et mactare in terra.*] In terra oves, boves, & vitulos mactare, est de virtutum conscientia, ima & carnali lætitia exultare. Unde & per Oseam de elatis & arrogantibus dicitur: *Vitimas demergebant in profundum.* In profundum quidem victimas mergunt, qui cælestes virtutum hostias non in cælum per gratiarum actionem sublevent, sed ad terram per appetitum vanæ laudis inclinant. Unde & bene subditur: [*Comeditque populus cum sanguine.*] Mentis cibus interna ejus lætitia est. Quid est ergo comedere cum sanguine, nisi ab interno appetitu mentis, intentionem vani favoris nequaquam removere? Velut enim sanguis abjicitur, cum mens à gaudio boni operis intentionem removeret vanitatis. Hujusmodi enim mens lætari in bono opere novit: quia appropinquare cælestibus per opera bona gaudet, quæ in eisdem operibus videri ad tempus refugit. Cum sanguine ergo comedere, est gaudium boni operis sumere permixtum vanitatis intentione. Quod nimirum cum ab aliis offertur, elatis simplex cibus est: cum verò nullis laudantibus, conscientia superbiorum intumescit, quasi per prædam violenter tollunt, quod aliquis sponte non tribuit. Sequitur:

Nunciavere autem Saul dicentes, quod populus peccaret Domino, comedens cum sanguine. Qui ait, pravaricati estis? Volvite ad me jam saxum grande. Et dixit Saul: dispergimini in vulgus, & dicit eis, ut adducat unusquisque bovem suum, & arietem, & occidite super istum lapidem, & vescimini: & non peccabitis Domino cum sanguine comedentes.

Prædicatorum sanctæ Ecclesiæ proprium est, & perpetratas culpas reprehendere, & qualiter reprehense vitari debeant, monstrare. Reprehensæ quidem innotescunt, sed si vitari nesciantur, ostense repetuntur. Quid in hac sanguinis comestione, nisi latens elationis virus ostenditur? Latentia autem vitia nisi exposita non curantur. Ut ergo prædicatorum mores insinuet: Saul prius pravaricatum fuisse populum asserit, deinde in lapide occidi, quæ manducant animalia, præcipit. Sed saxum, sive lapidem novimus, quia hunc Paulus ostendit, dicens: *Petra autem erat Christus.* Lapis verò ad prædicatorum volvitur, cum coram eo Redemptoris exempla memorantur. Devolvi etiam dicitur, ut ex omni parte videatur. Grandis verò dictus est: quia per Danielem crescere perhibetur, & omnem orbis faciem implere. Non ergo quomodolibet, sed ab utroque latere revolutus aspicitur, ut ab arrogantibus conficiatur Deus, & eorum arrogantia deprimatur. Videat ergo arrogans, quam potens in virtute, quam sublimis in majestate, quam humilis in

A virtute, Redemptor noster apparuit. Nam cæcos illuminans, ægros sanans, præcipiebat, ut quod peccenter egisset, nemini diceretur. In monte resplendit, Patrem testimonium suæ divinitatis produxit, & tamen discipulis ait: *Nemini dixeritis visionem hanc, donec filius hominis à mortuis resurgat.* Et fortasse idcirco resurgente jam Domino, ad monumentum Angelus apparuit, qui ab ejus ostio lapidem revolvit. Tunc quippe revolvendus erat lapis, quia Christus verus homo, & potens Deus post resurrectionis gloriam erat agnoscendus. Si ergo unam partem lapidis aspexit elatus, volvat lapidem, & aliam videat. Non qualitercumque lapidem videat, quia non est mortuus Christus, sed revolutum ab Angelo quia à mortuis resurrexit. Aspiciat ergo faciendam prædicationis hinc, & volvat, & miretur illinc splendorem humilitatis. Videat signorum potentiam hinc, & inde videat, quia qui virtutis potentia claruit, eandem virtutem præcepto silentij occultavit. Sed dum videt partem humilem, videat & sublimem. Ecce humilis pars lapidis cernitur,

quia dicit: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem.* Sed si ista pars volvitur, altera revelatur, quia subjungitur: *Propter quod Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Ad prædicatorum ergo lapidem volvimus, cum coram ipso Redemptoris nostri potentiam, & humilitatem memoramus; cum & in operibus eum attendimus humilem, & ex humilitate in cælo sublimem. In hoc quidem lapide bos, & aries occidatur, ut in omni hominum genere elationis vitium, Christi contemplatione mactetur. Ibi quippe omnis sanguis effunditur: quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidem lætitiâ boni operis, sed non cruentatur cibus ejus sanguine vanæ laudis. Nam lapis ille si in verbis revolvitur, dicit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Sed quia de verbis non tumuit, volvens se, ait: *Ego non quero gloriam meam.* Bos ergo, & aries in lapide occiditur, quando exemplo Redemptoris omnis cornuta elatio condemnatur; quando electus quilibet, & bene agit, & optimè docet, sed nec vitæ eum erigit propria, nec eruditio aliena. In arietem quippe robur propriæ innocentia exprimitur, in bove autem labor, & fortitudo prædicationis. Qui in petra occiduntur; ut sic electam mentem gaudendo reficiant, ut ei mixtum in se cruorem carnibus non impendant. Hoc quidem electus prædicator non solum loquitur, sed etiam persuadet. Unde & subditur:

Adduxit itaque populus unusquisque bovem in manu sua: usque ad noctem, & occiderunt ibi.

Bovem in manu adducere, est peccatum elationis, penitentia afflictione delere. Dum enim operando delet, quod superbiendo deliquit, mactandum bovem in lapide per manum ducit. Quid est autem, quod dicit: [*Usque ad noctem,*] nisi quia & peccata non licet, sed delere peccata usque ad mortem licet? Usque ad noctem ergo boves mactandi sunt, non in nocte, quia dum vivimus, peccata delere penitendo possumus, post mortem fructuosam agere penitentiam non valeamus. Bene autem in eodem loco subditur:

Aedificavit autem Saul altare Domino.

Quia dum peccatores convertuntur, quasi ex lapidibus caeleste ædificium fabricatur. Et quia plerique cædices habent: [*Tunc primum cepit Saul aedificare.*] Potest altaris nomine compunctio cordis intelligi. Quando enim per verbum doctoris compunctio cordis erigitur, nimirum altare Domino aedificatur. Et

Exod.
17. 4

primum ædificatum dicitur, quia est compunctio amoris. Unde & in tabernaculo fœderis duo altaria fieri à Domino iussa sunt, adolendis scilicet thymi- matibus unum, alterum comburendæ carnis. Pri- mum altare foris erat, secundum intra sancta sancto- rum. Altare ergo primum compunctio timoris est, altare secundum compunctio amoris. Illud quippe peccata lugentium est, istud verò ad æterna gaudia totis desideriis inhiantium: illius lapides, recogita- tiones peccatorum: hujus lapides, meditationes pe- rennium gaudiorum. Altare ergo primum doctor ædificat, quando culpas exponit, quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Meritò etiam altare compunctio dicitur, quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis unusquisque compungitur, penitendo proficit ad usum securitatis. Nam post afflictionis tempora ardere incipit ad æternam vitam; & qui priùs lugebat pro pavore supplicij, flere jam copio- sius incipit pro dilatione mercedis. Quia ergo prima electorum compunctio ex timore nascitur, dum per typum regis, & populi prædicatores, & nuper con- versi subditi designantur, altare tunc primum Saül ædificasse dicitur. Sed ex aliorum profectu sæpe do- ctor ad aliorum lucra consequenda succenditur. Un- de & subditur:

Et dixit Saul: Irruamus super Philisthim nocte, & vastemus eum usquequo illucescat mane, & non relinquamus de eis vi- rum.

Hoc supra satis expositum est: sed quia in nocte, & usquequo illucescat dies, percutere Philisthæos ap- petit, hoc profectò insinuat, quia ne in futurum nocere dæmones possint, à cordibus peccatorum modò expellendi, & perimendi sunt. Nox quidem vita hæc dicitur, cum æternæ comparatur. Nam qui il- lam vitam contemplari dignè potuerit, illius com- paratione quidquid hîc lucidum cernitur, noctis ob- scuritas esse judicatur. Illucescit autem dies illa, quando in fine hujus vitæ, electis animabus se aper- rit. In egressu quippe suo de corpore electa anima illucescentem sibi æternitatem videt, quia lucem præsentis sæculi quasi tenebras non aspexit. Quid verò est, quod dicitur: [*Et non relinquamus ex eis vi- rum?*] Sed omnis Philisthæus vir vastari debet, par- vulus omnis nequaquam vastari potest. Nemo enim sine peccato, nisi solus Deus. Viri ergo capitalia cri- mina, & vitia principalia sunt. Sed tunc virorum, id est fortium nomine designantur, cum peccatorum sibi corda subjiciunt. Bene ergo dicitur: [*Non re- linquamus ex eis virum,*] quia conversi peccatores sanctorum prædicatorum consilio fortia quæque pec- cata, & vitia deserunt, sed nullum peccatum aut vitium habere non possunt. Possunt cavere crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. Possunt vitia extinguere, sed ne aliquo eorum quomodocumque pulsentur, non prævalent exercere. Dicit ergo: [*Non relinquamus ex eis virum,*] quia prædica- tores sanctæ Ecclesiæ & vitia nos eradicare præci- piunt; sed dum fortia & principalia in nobis ne- cant, agere nequeunt, ut quædam eorum per tenem motum nequaquam vivant. Et de populi obedientia subjungens, ait:

Dixit populus: omne, quod bonum est in ocu- lis tuis, fac.

Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. Qui ergo arbitrio doctoris committitur, dicere ei rectè perhibetur: [*Omne, quod bonum est in oculis tuis, fac.*] Quasi dicat: Qui nos de rationis nostræ illumi- natione diffidimus, rationis tuæ luci committimus, quod nobis deesse judicamus. Sed hoc, quod dixit Saül: *Irruamus super Philisthim*, potest intelligi: quia non deliberata protulit, sed hoc dicendo, an

esset super Philisthim irruendum consuluit. Quòd autem populus citò assensum præbuit, hoc, quod videmus, insinuat: quia nonnulli intra sanctam Ecclesiam, antequam verba majorum intelligant, probant. Nam protinus subditur:

Et ait Sacerdos: Accedamus huc ad Domi- num. Et consuluit Saul Dominum, dicens: Num persequar Philisthim? Et non respon- dit ei Dominus in die illa.

Quid est quòd consulentis regis verba, quæ popu- lus laudat, sacerdos ad Dominum esse deferenda de- nunciat, nisi quia obscura & magna negotia, quæ simplices latent, nunquam bene disponuntur, si co- rum exitum in sacrario mentis subtili meditatione non quarimus? Ad Dominum quippe accedere, est ejus voluntatem secreta contemplatione cognoscere. Et bene accessus dicitur: quia ab exterioribus ad in-terna tendimus, quando operis nostri exitum in di- vina voluntate cognoscere tentamus. Nam qui oc- culta, & intima quærit, & exteriora non deserit, ea, quæ nescit adire, non invenit. Quando ergo à nobis de occultis rebus consilium quæritur, ad Do- minum accedamus; ut tunc demum quod agendum est, proponatur, cum in divina voluntate cognosci- tur. Multa enim videntur bona esse, & non sunt. Pleraque etiam facienda sunt, sed utilis sunt, si congruo tempori referentur. Quædam quoque alij facere debent, alij verò non debent. Quæ nimirum si electus quilibet in secreto meditationis videre negli- git, ea utique recto ordine non disponit. Econtra autem qui discutere ea, vel agere meditando consu- vit, non solum agenda, sed etiam vitanda cognoscit. Unde & bene dicitur: [*Consuluit Saul Dominum, & non respondit ei Dominus in die illa.*] Dies est cogitatio mentis, quæ bona putatur, & non cognosci- tur. Nam dum bonam se esse simulat, quasi lucem portat. In die ergo illa Dominus consulenti se non respondit: quia verbum Dei cum mala deliberatio- ne convenire non potest. Per responsum quidem verbi patefacere solemus sensum intimæ voluntatis. In illa igitur die Dominus non respondet: quia om- nipotens Deus in simulata cogitationis luce non cer- nitur, qui semper in claritate veritatis invenitur. Et notandum, quia qui accedendi ad Dominum consi- lium tribuit, sacerdos fuit. Quid enim sanctius, quam consilium accedendi ad Deum? Sacerdotes ergo toties sumus, quoties fratribus bona consilia ministramus. Sacrius enim nihil dari potest, quam id, per quod quisque ire ad conditorem debet. Nos autem quia ordinem spiritualis pugnæ describimus, continuare priora sequentibus debemus. Verbum quidem Saül fuit, ut sic Philisthæos vastaret, ut ex iis virum non relinqueret. Quod sic etiam intelligi potest; quia ita volebat Philisthæos perimere, ut eo- rum nullus ultra movere bella potuisset. Magna qui- dem hæc dies mentis est, quasi sic æterna quæruntur, ut temporalis hostis nullus à cæde relinquatur. Sed quia nulli conceditur sic temporaliter vincere, ut non debeat omni tempore pugnare, meritò dicitur: [*Non respondit ei Dominus in die illa.*] Respon- dere Dei non solum intimi verbi ejus est, sed gratia & muneris. Quando enim benignè concedit, quod piè petitur, respondere perhibetur. Non ergo respon- det Dominus in dicilla, quia permittit quidem ele- ctis ut vincant: sed de hostibus quasi viventes dese- rit, ut cum quibus semper pugnent, inveniant. Quod tamen si ideo dicitur, quia Jonathæ culpa celatur, magnus timor prælatis inculitur. Filius quidem pec- cat, & patri ejus responsonem negat. Unus etiam deliquisse cognoscitur, sed pro unius culpa insequi hostes suos sancti pertimescunt. Quid in hoc factò signatur, nisi quia peccata subditorum, non solum sibi, sed etiam prælatis, & secum communiter vi-

ventibus nocent? Quia verò latens hæc culpa à rege A
discutitur, videamus jam, qua sublimitate latentia
quæque perquirantur. Nam sequitur:

*Applicate hæc universos angulos populi, &
scitote, & videte per quem acciderit pec-
catum hoc hodie. Vivit Dominus salvator
Israelis, quia si per Ionatham factum est,
absque retractione morietur.*

Quibus nimirum verbis ordinatum valde iudicij
ordinem demonstravit: quia culpa prius invenien-
da est, deinde pœna irroganda. Nam iudicij ordo
confunditur, si ante inventæ culpæ discussionem
proferatur. Ne enim ante discussionem feriat, di-
cit: [*Applicate hæc universos angulos populi, & vi-
dere, & scitote per quem acciderit hoc peccatum ho-
die.*] Et quia cognita culpa austerius ferienda est,
jurat, dicens: [*Vivit Dominus, quia si per Iona-
tham filium meum factum est, absque retractione mo-
rietur.*] Tractari quidem diutius debet, ut inveniatur
culpa: sed postquam inventa est, in ea vivus ali-
quis relinqui non debet. Absque retractione perimi-
tur, qui vivere in peccato, statim ut innotuerit, pro-
hibetur. Sed istud absque retractione, scilicet peri-
mere, absque retractione non est: quia multa confi-
deratione pastor utitur, ut culpa, quam retractando
invenit, feriri absque retractione, & extingui velo-
citer possit. Quòd si juxta historiam hujus paterni
juramenti pondus attendimus: & illius temporis fer-
vorem, & teporem pariter contuemur. Antiqui et-
nim patres, ut Deo placerent, ad mortem filijs
etiam non parcebant. Nos autem eos, quos secun-
dum carnem diligimus, etiam tenui asperitate ver-
borum insequi non audemus. Ecce, qui ad regnum
filium nutrebat, dicit: [*Quia si per eum peccatum
factum est, absque retractione morietur.*] Nos pec-
cantes cernimus, & objurgare peccantes aut nolu-
mus, aut timemus. Cur ergo hoc facimus, nisi quia
Deum, sicut illi nequaquam diligimus? Nam Moy-
ses, ut bene peccatum idololatriæ vindicaret, Levi-
tas viginti tria millia virorum iussit occidere. In
cujus nimirum exercitatione cædis dixit: [*Si quis est Do-
mini, jungatur mihi. Ponat vir gladium super femur
suum. Itè & redite de porta usque ad portam, & occi-
dat unusquisque fratrem suum, & amicum, & proxi-
mum.*] Quasi dicat: In hoc ostendet quisque quia sit
Domini, si pro ejus amore fratri, proximo, vel ami-
co non parcat. Dicit ergo Saül de filio: [*Quia absque
retractione morietur.*] quia nobis jam sub Redem-
ptoris gratia viventibus, & si mors non decernitur
corporis, peccati non debet vita dilatari. Absque re-
tractione quippe rector interficit, cum affectus
carnis non aspiciat: sed cum crimen invenit, veloci-
ter ferit. Retractat quidem, qui ne scelestum acri-
ter pungat, obsequia ab eo sibi impensa, aut confan-
guinitatis affectum cogitat. Qua in re notandum est,
quòd non omnes culpæ acriter feriendæ sunt. Nam
leves pulveris maculæ melius excutiendo, quam la-
vando, aut ignem apponendo, terguntur. Graves
etiam culpæ in omnibus æqua asperitate insequendæ
non sunt: quia vulnera corporum pro ipsorum cor-
porum natura, & robore vigorem exigunt medicinae. E
Plerumque tamen prælati Ecclesiæ, cum culpas au-
diunt, plus iusto intervescunt: & dum vindictam
merentur, nec vulnerum qualitatem, nec personarum
delinquentium vigorem respiciunt. Qui nimirum
tolerandi sunt, cum minantur: sed ab ultione,
bonorum consilio sedandi sunt. Unde & hæc subjun-
gitur:

*Ad quod nullus contradixit ei ex omni po-
pulo.*

Quia enim majorum minæ humiliter ferendæ sunt,
dicitur: [*Nullus contradixit ei.*] Et quia eorum ni-

mietas salubri piorum consilio refrænanda est, non
valde inferius cum eandem mortem filio inferre rex
tentat, omnis populus clamat: [*Ergo ne morietur
Ionathas, qui fecit salutem hanc in Israel?*] Libera-
vit ergo populus Ionatham, ne moretetur. Sed quia
nondum inventam culpam non ferire, sed invenire
fatagit latentem, sequitur:

*Et ait ad universum Israel: Separamini vos
in parte una, et ego cum Ionatha filio meo
ero in parte altera.*

Quid est, quòd regis præcepto populus à rege, &
ejus filio separatur: nisi quia dum culpa latens, &
suspecta quaritur, & superiores & inferiores personæ
discutiendæ sunt? Sæpe quidem populus, sæpe eo-
rum rector delinquit: & aliquando ipsa subdito-
rum culpa prælato adscribitur, quo negligente im-
pleri perhibetur. Cum ergo ostensis superius indicijs,
quia lateat in populo culpa cognoscitur, & in quo sit
abscondita nescitur: se rex admisceat, ut an sua sit
culpa, vel populi pastor sciat. Equidem rex Saül
confcius culpæ non erat, quam ipse nec consensu,
nec opere perpetraverat: & tamen discutendus mis-
cetur, ut si in se etiam later inveniantur. Quasi enim
se peccati inscium perquirebat, qui dicebat: [*Nihil enim
mibi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.*]
qui autem iudicat me, Dominus est. Quasi dicat: qua-
rere meipsum, & invenire non desino: quia si mihi
lateo, cui nuda sunt omnia, non latebo. Dicat ergo
rex peccati illius, quod discutebatur, non conf-
cius: [*Ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera.*]
quia electi doctores, cum in alijs per reatitudinis ze-
lum sæviunt, sibi metipsis & suis familiaribus nequa-
quam parcunt. Quasi enim in una parte populùm se-
parant, & semetipsos non separant, qui subditorum
culpæ discutunt: & ut semetipsos inveniant, inve-
stigare non curant. Magnum quippe est humanæ
ignorantiæ pelagus. Nam si nosmetipsos querere,
& quales simus invenire vix aut nunquam possumus,
alios quando possumus? Quid est enim, quod Pro-
pheta deplorat, dicens: [*Cor meum dereliquit me.*]
Ps. 37. b
Quid est, quòd scriptura sacra denunciat: [*Ignorat Eccl. 9. b
homo, utrum odio, vel amore dignus sit.*] Item qua-
stionis suæ fructum Propheta denunciat, dicens: [*In-
2. Reg. 7. c
venit servus tuus cor suum.*] Si vix invenire cor sancti
possumus? Sed fortasse nec Propheta potuit, quia sub-
junxit: [*Ut timeat te.*] Inveniret utique cor suum,
si pleniter cognovisset, odio an amore dignus existeret.
Qui ergo non invenit, ut coram Deo securus es-
set, invenit utique, ut timeret. At nos nec istud fa-
cile possumus: quia dum invenire peccata nostra, &
inventa pensare negligimus, quasi perduto corde se-
curi sumus. In parte ergo altera hi, illi in altera sta-
tuuntur; ut singulorum occulta considerentur, &
inventa culpa digna pœnâ feriat. Quod quia lau-
dandum valde non dissuadendum est, sequitur:

*Respondit populus Saül: Quod bonum est in
oculis tuis, fac.*

Quid est autem, quòd populo Saül, ut se in par-
tem unam separaret præcipit, & populus facere re-
ge rogat quod præcipit: nisi quia inquirere semet-
ipsos simplices nesciunt, etiam cum jubentur? Dicit
ergo: [*Fac quod bonum est in oculis tuis.*] Quasi di-
cat: Tu melius agere nostra poteris, qui lumen cor-
dis non solum tibi, sed etiam nostris prævidendis
itineribus suscepisti. Sed rector de interna illumina-
tione laudatur, quam per gratiam habet, per æsti-
mationem non habet. Laudatur quidem, quia cog-
noscere secreta aliorum possit, sed ipse semetipsum
posse scire diffidit. Quia ergo lumen sibi tantæ gratiæ
non adscribit, à Deo postulare hoc precibus non o-
mniit. Unde & sequitur:

Et dixit ad Dominum Deum Israel: Da indicium. Quid est, quod non responderis seruo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha filio meo hac iniquitas est, da ostensionem: aut si est in populo tuo hac iniquitas, da sanctitatem.

Indicium ergo dari petimus, quando nobis abscondita revelari flagitamus. Sed querendum est, quid sibi vult tanta verborum diversitas? Nam in se & filio ostensionem dari petit, si in populo est iniquitas, sanctitatem. Quod tamen dici breviter potest, quia electi doctores sciunt propriam fortitudinem, sciunt populi subiecti infirmitatem. Pro se ergo solam ostensionem soleant insequi, sciunt. Pro populo autem sanctitatem querunt: quia culpas subditorum solum scire appetunt; sed quos inveniunt prava agere, rogant ad veniam per lamenta pervenire. Quid est enim dicere: [Da sanctitatem:] nisi, Sanctifica, quos demonstras? Mihi eorum occulta detegis, sed detegendo nihil agitur, si quos ostendis, gratiam refundendo, non operis. Quia verò saepe stant subditi, & prelati cadunt, sequitur:

Et deprehensus est Ionathas & Saul.

Et quia ipsa etiam culpa non facile à quo sit perpetrata cognoscitur, sequitur:

Et ait Saul: Mittite sortem inter me & filium meum. Et captus est Ionathas.

Qui sortes mittunt, per visibilibus rerum conjecturas latentia saepe deprehendunt. Sic nimirum Jonas fugiens nocitur; sic Matthias Apostolus Apostolica celsitudine dignus invenitur. Sortes ergo spirituales ponimus, quando per exteriora signa operum, ad occultorum notitiam pervenimus. Sors enim uniuscujusque propria est conversatio. Unde in Sapientia reprobi dicunt: *Coronemus nos rosas, antequam marcescant: nullum pratum sit quod non peritranseat luxuria nostra: ubique relinquamus signa letitiae: quoniam hac est pars nostra, & hac est sors nostra.* Econtra autem Psalmista precatur, dicens: *Portio mea, Domine, sit in terra viventium.* Quod etiam Paulus denuncians, ait: *Nostri conversatio in calis est.* Doctor ergo quasi singulorum sortes tenet, dum uniuscujusque conversationem videt. Et dum culpa nocitur, & rei persona nescitur, quasi sortes mittit, dum modum facinoris comparat personae negligentis. Sed & forte culpam deprehendit, dum quodam signo conjecturae, pervenit ad evidentem criminis veritatem. Negligenter quidem praeminet, qui commissorum sibi fidelium nescit & fortitudinem & infirmitatem. Nolle enim debet fortes subditos, quibus sint virtutibus apti, quibus infirmi sint vitis per negligentiam proximi. Nolle debet, quae virtutum devotio istos excitet, quae illorum negligentiam qualitas vitiorum turbet. Quasi ergo in exterioribus sortes singulorum tenet, dum praevidet quibus illi possunt vitis obrui, quibus isti virtutibus exaltari. Causa igitur cognita, quasi fortibus signa imprimat, dum parentis culpa notam illius conversationi ascribimus, qui per negligentiam pronus, & vicinus ad illud facinus perpetrandum ante fuisse videbatur. Sed conjectura haec habeatur ad indagandam veritatem, non ad rei inventae certitudinem: quia illic statim subditum est:

Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid feceris.

Quid est enim, quod captus interrogatur, nisi quia culpa, quae signis aut conjecturis deprehensa videntur, ferienda adhuc non sunt? Quasi enim jam vulnus tenetur, sed adhuc testum est. Discoope-

riatur ergo, ut mederi valeat, & curari. Cogendus quidem aut admonendus est, ut culpam, quae jam velut palam cernitur, confiteatur. Dicit ergo: [Indica mihi quid feceris:] quia crimen, quod apertis quibusdam indicibus nocitur, ante iudicandum non est, quam apertissime demonstretur. Et quia electorum est peccare & respicere: culpas perpetrare, & perpetratas confitendo detegere, sequitur:

Et indicavit ei Ionathas, & ait: Gustans gustavi in summitate virga, quae erat in manu mea paululum mellis, & ecce morior.

Quid est quod ait: [Gustans gustavi?] Quare non dixit superius: [Gustans gustavi paululum de melle isto:] cum dixit: [Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto?] Sed quidam dum peccata confitentur, ea nimirum quibusdam vocibus minuunt, dum se non ex toto animo commississe ostendunt. Econtra autem electi viri quando se de minimis accusant, ea utique non quasi parva, sed quasi magna pronunciant. Quid est dicere: [Gustans gustavi:] nisi quod foris peccatum exercui, magno concupiscentiae ardore complevi? Et quid est post peccati confessionem dicere, [Morior,] nisi mortem à se poenitendo & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidem proprie est electorum qui peccata sua deserunt: & tamen haec, quasi non deserta, pertimefunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris poenitentiae cruciatibus delent: sed, quasi non delata, vehementer timent. Sed quid est, quod ait: [In summitate virga?] nisi quia dum nos confitendo insequimur, proferre contra nos mendacium non debemus. Peccatum quidem in confessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est. Tale quidem debet esse in confessione, quale fuit in opere. Ut ergo ardor concupiscentiae bene prodatur, dicit: [Gustans gustavi.] Et ut qualitas ejus appareat, subditur: [In summitate virga,] quasi dicat: Audacter inflammatus feci, sed hoc feci. Et quia filius regis confitetur, dicit: [Qua erat in manu mea.] Virga Ionathae praedicatoris doctrinam atque disciplinam signat. Quae in manu tenetur, quando non solum docet, sed quod docet, operando exercet.

Quid est ergo, quod ait: [Quae erat,] non, [Quae est in manu mea?] nisi quia estimationem electorum insinuat, qui etiam cum prava committunt, praedicationis ministerio se indignos arbitrantur. Dicit ergo: [In summitate virga, quae erat in manu mea.] Quasi dicat: De illo superbiens peccavi, quo peccando me indignum feci. Erat ergo in manu mea, & non est: quia etsi aliquando feci, quod docui; illud, quod operando tenui, superbiendo amisi. Nunc igitur timore perterritus dicit: [Ecce morior.] Et quia idem metus aliquando divina inspiratione menti incutitur, aliquando comminatione doctorum, subditur:

Et ait Saul: Haec faciat mihi Deus, & haec addat: quia morte morieris Ionatha.

Sequitur:

Dixitque populus ad Saul: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israel? Hoc nefas est. Vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram: quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionatham, ne moreretur.

Quid est ergo, quod dicit: [Ergone Ionathas morietur:] nisi quia aliud de eadem culpa moreretur?

Quibus

Quibus nimirum verbis populi, nobis ostenditur A
virtus magnæ discretionis: quia in electorum exa-
mine, non solum culparum causæ pensandæ sunt,
sed etiam merita personarum. Quod apertè his ver-
bis ostenditur: quia non ideo Jonathas non moritu-
rus asseritur, quia erat filius regis, sed quia in Israël
magnam salutem fecit. Cùm ergo magni viri ca-
dunt, communi judicio tradendi non sunt: quia
priora opera promerentur, ut posteriorum gravitas
levigetur. Ipsa autem culpa levigatio non accep-
tione personæ decernenda est, sed respectu prioris
vitæ: quia ad absolutionem illius sanctæ Ecclesiæ lu-
cra pensanda sunt, non carnalis affectio admittenda.
Sed quid mirum, si ad absolutionem peccatoris
propria merita suffragantur, quando in sacri eloquii
auctoritate discamus, quia alij pro alijs liberati
sunt: Aliorum quidem bono opere alij adjuvantur,
sicut ad peccantem regem Salomonem à Domino di-
citur: *Quia non custodisti precepta mea, disrumpens*

3. Reg.
11. 6

scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo. Ver-

rum tamen in diebus tuis non faciam propter David

patrem tuum, sed de manu filij tui scindam illud.

Gen. 18. d

Hinc est, quòd non solum patrum opera filiis pro-
fuit, sed etiam cives pro civibus liberandos agno-
vimus. Evertendæ quidem Sodomæ se promisit Do-
minus parcere, si in ea tantum decem justos inveni-
ret. Hierusalem quoque respici misericorditer dici-
tur: quia aliquanta bona opera in ea inventa sunt.

Supr. 2. g

Hinc est quod Heli vitæ propriâ justus, sed auctori-
tate pastoralis remissus, à vito Dei audivit: *Pars ma-*

gnæ domus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem per-

venierit, verum tamen non auferam penitentiam ex te vi-

rum ab altari meo: ut sacra scriptura hic apertè mon-

straret, & pro dissolutione percussum, & pro præ-

terita conversatione respectum. Sed percuti fortasse

ex parte potuit: quia qualemcumque vitæ immunditi-

am habuit. De Jonatha ergo bene dicitur: [Ergo-

ne Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc ma-

gnam in Israël? Hoc nefas est: Vivit Dominus, si ce-

derit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo

operatus est hodie.] Quasi dicat: Qui magna opera

fecit, absolvi ex toto dignè promeruit. Quia igitur in

Ecclesiastica censura, et si non est acceptio personarum,

est tamen discretio meritum, apertè conclusit

sententiam, dicens: [Liberavit ergo Jonatham popu-

lus, ne moreretur.] Quo in loco notandum est, quia

rex bis jusjurandum interfectionis Jonathæ superius

protulit, quem tamen victus populi instantiâ non

occidit. Quid est, quòd juravit, & juramenti asser-

tionem nequaquam servavit? Sed ex hac re duo no-

bis documenta proveniunt, ut cauti scilicet, & dis-

creti esse debeamus. Cauti quidem, ne juremus:

Recessitque Saul, nec persecutus est Philis-

thim.

Cùm Jonathæ culpa reperitur, cùm jusjurandum
rex non perfecisse cognoscitur, cessare Philisthæos
persequi perhibetur: quia dum propria infirmitate
pastores deprimuntur, lucra aliorum exquirere for-
titer nequeunt. Cessare etenim persequi Philisthæos,
est ad tempus vitia aliorum insequi, prædicando de-
sistere. Prius enim esse intendendum judicant ad pu-
rificationem suam, deinde purgati vigilandum ad
salutem alienam: quia dum silent, semetipsos præ-
parant, ut quasi per penitentiam suam ad lucra alio-
rum fortiter surgant. Et quia sæpe dum doctor sibi
conficius silet, quibusdam ejus subditis maligni spi-
ritus, impia suggerendo, non silet. Sequitur:

Porro Philisthim abiere in loca sua.

Tacentibus quidem doctoribus, in loca sua dæ-
mones abeunt: quia per pastorem silentium non
pereunt, nisi quia ad vitam æternam prædestinati
non sunt. Loca etenim dæmonum sunt: quia divinâ
præscientiâ in habitaculum Dei præordinati non
sunt. Hinc est, quòd prædicantibus primis doctori-
bus, dicitur: *Credebant quicunque prædestinati erant*
ad vitam æternam. Hinc Paulus ait: *Quos præscivit,*
& prædestinavit, & quos prædestinavit, vocavit.
Hinc est, quòd volentes Apostoli transire in Asiam,
à Spiritu sancto prohibiti sunt. Qui ergo non præde-
stinati sunt, sive audiant doctorum verba, sive non
audiant, vocari in Dei habitaculum nequeunt: quia
per nequitiam, in qua sunt ante constitutionem
mundi præcogniti, locum in se malignis spiritibus
paraverunt. Bene igitur, dum insequi Philisthæos
cessare dicitur, in loca sua dæmones abiisse referun-
tur: quia aliquando Dei dispensatione doctores ta-
cent, ut illis tacentibus hi, qui Domini non sunt, à
malis spiritibus recipiantur. Sed, ut dixi, cùm post
culpam pastores tacent, semetipsos humiliant, ut
purgati in ministerium prædicationis potenter sur-
gant. Dum tacent, infirmitatem suam pensant,
sed considerando semetipsos, contra occultos hos-
tes se validius roborant. Unde & bene subjun-
gitur.

At Saul, confirmato regno super Israël,
pugnabat per circuitum contra inimicos
ejus.

Debilitatur quidem regnum, quando pastores in
aliquibus culpis cadunt. Sed debile confirmatur,
cùm per satisfactionem penitentia ad opus magnæ
virtutis eriguntur. Et super Israël confirmari dicitur:
quia dum ad vitæ altitudinem proficit, eos, quibus
præeminet ordine, vincit conversatione. Videnti-
bus Deum prælatus est, sed supra Deum videntes ex-
tollitur, cùm præ ceteris in divina assumitur con-
templatione. Merito ergo dicitur: *[Pugnabat con-*

tra omnes inimicos ejus, & quocumque se vertebat,

superabat:] quia qui æterna altius conspicit, facile
conterit quicquid de infimis sibi ad pugnam venit.

Quia enim nulla terrena sibi jam placent, qui per
magnam charitatem super Israël, id est, in celesti-
bus regnat, quocumque se vertit, superat. Quid
enim huic malignus spiritus suggerat, qui terrena
nulla considerat, qui læta sæculi nulla jam amat?

Pugnat doctor, dum prædicat, sed superat: quia
quod prædicando prohibet de mundi delectatione
contingere, conversationis virtute persuadet. Et
quia pugnare in circuitu contra inimicos dicitur,
magnæ laudis ejus victoria esse demonstratur. Ex
omni quidem parte perfectum esse doctorem docet,
qui ex omni parte fortissimos habet inimicos. Dum
ergo ubique verti & superare dicitur, quanta ejus
gloria prædicatur? Quid est ergo, quòd in circuitu

V

hostes habere dicitur, nisi quia maligni spiritus omnibus sensibus nostris insidiantur? Nam loquendo alios, alios videndo decipiunt. Alios per auditum, alios per gustum vel olfactum fallunt. Alios etiam per insidias illecebrosæ delectationis, vel cogitationis pertrahere ad immunditias fatagunt. Aliis foris obscœna offerunt, quæ mentis deliberatione sequantur. Sed ut rectius hunc circuitum demonstremus, hunc dum ad læta pertrahunt, eis quasi ad dexteram insidias ponunt. Illum dū per adversa deiciunt, quasi à læva parte constringunt. Nos dum ad præterita oblectamenta invitant, quasi à retrò præcipitant. Illis quasi ab anteriori parte obviant; quia sæpe infirmorum mentibus distracta conversationis, & vitæ longitudinem quasi consulendo monstrant. Ab ante enim veniunt, quia proficisci ad cælum animas non permittunt. In circuitu ergo inimicos habemus, quia antè, retrò, in dexteram & sinistram malignorum spirituum certamen patimur. Unde & beatus Petrus Apostolus nos cohortatur dicens: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Sed jam belli circuitum novimus, qualiter per circuitum reges vincant, videamus. In circuitu quidem vincunt, qui linguam, & os, & oculos, & omnia corporis membra ab illicita actione custodiunt. Dum enim linguam perfectè per silentium muniunt, quasi in una parte victores sunt: & dum vident oculis, quæ concupiscere dedignantur, ex alia parte victores fiunt. Sæpe etiam mala audiunt & repellunt, & quia noxia reprobant, & reprobando triumphant. Cunctis ergo sensibus victores sunt, qui per eorum aliquem subdi malignis spiritibus nolunt. Sed & dum cordi inepta cogitatio offertur, hostis, qui reprobat, eliditur. Qui enim noxia quæque abjicit, hostem potenter premit. Et quia item læta contemnit, & adversa non metuit, quæ reliquit aliquando perversa non repetit, & ad cælestia ferventer currit, hostes, quos in circuitu patitur, superare declarat. In quibus profectò adversarii, quia insidiæ oppositæ quinque corporalibus sensibus designantur, aptè per quinarium numerum exprimentur.

Contra Moab, inquit, & filios Ammon, & Edom, & regem Suba, et Philisthæos.

Qui enim quinque gentium nomina posuit, oppositas quinque sensibus corporis fraudes demonum designavit. Sed quia doctor non solum vivendo, sed etiam docendo dimicat, cum contra omnia vitia disputat, cum ea verbi gladio in auditorum suorum mentibus necat, nimirum in circuitu & pugnare cernitur, & quocumque se vertit superare. Sed quædam specialiter nominantur, quæ sibi principaliter obstant: [*Contra Moab, inquit, & filios Ammon, Edom, & regem Suba, & Philisthæos.*] Moab, ex patre interpretatur; Ammon, populus mæroris; Edom, rufus; Suba, incensa, sive, convertens; Philisthæus, poculo cadens, Quid enim his nominibus nisi gradus pessimæ vitæ exprimitur? In Moab quippe qui ex patre dicitur, concupiscentia designatur. In mente quidem reproba, quia à diabolo ponitur, quasi à patre generatur. Quid verò per Ammon, qui populus mæroris interpretatur, ostenditur, nisi frequentia malorum operum? quia enim multa sunt, populus dicitur: & quia ad æterni luctus amaritudinem reprobam unumquemque perducunt, mæroris populus rectè nominatur. Edom verò, qui rufus dicitur, quid nisi peccandi nimium fervorem insinuat? prius enim peccare quisque consuevit, deinde per usum peccandi proficit in augmentum fervoris: ut peccare sapius audeat, & hoc, quod audendo ingeminat, semper iterare ardentibus concupiscat. Quo nimirum peccandi ardore agitur, ut in mente reproba quidquid virtutis aut boni operis viruit, comburatur. Incensa ergo post Edom in

1. Pet. 5. c.

* ul.
pessimi ex.
prim.

spirituali bello describitur: quia ita est perditæ mentis casus, ut cum ferventer mala congregare nititur, bonis omnibus quasi per combustionem perditis & redactis ad nihilum spoliatur. Suba etiam convertens dicitur: quia & formam Dei de reproba mente fervens peccatum tollit, & hanc ad apostatæ Angeli formam redigit. De qua jam per divinam sententiam dicitur: *Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit.* Superba quidem mens jam divina mandata despicit, & semetipsam carnalibus desideriis subdit. Quis ergo est rex Suba, nisi ille, de quo ad beatum Job à Domino dicitur: *Ipsc est rex super universos filios superbia.* Philisthæi verò, qui poculo cadunt, qui sunt, nisi qui omnibus supradictis malis ebrii sunt? qui sic cælestia obliviscuntur, ut ad hæc evigilare aut vix, aut numquam videantur. Per Moab ergo concupiscentia carnis exprimitur: per Ammon, frequens usus malæ operationis: per Edom, peccandi ardens desiderium: per Suba, vastatio & combustio virtutum: per Philisthæos, oblivio cælestium. Cum ergo electus doctor aliquem educere de tantorum laqueorum medio appetit, quantæ virtutis certamen sumit? Et quia de omni hoc perditionis gradu per doctorum laborem ad penitentiam redeunt, quocumque se vertit superare perhibetur. Prædicando etenim aliquando concupiscentiam in alicujus corde interficit, aliquando usum pravæ operationis. Modò illos trahit, qui in usum peccandi transferant; modò illos, qui, combustis & ad nihilum redactis virtutibus, regi suo diabolo quasi incensi serviebant. Et quia prædicando superna memorat, cadentes poculo, & cælestium oblitos ad spiritualis vitæ studium excitat, & per amorem ardentem inflammat. Bene ergo dicitur:

Quocumque se vertebat, superabat.

Quia dum de omni genere peccatores ad vitam trahit, triumphare ubique cognoscitur. Hos nimirum triumphos agere suos milites, suos principes imperabat Dominus cum dicebat: *Ite in orbem universum, & predicatè Evangelium omni creature.* Omni creaturæ Evangelium prædicare præcipit, qui omnia genera hominum duci ad fidem voluit: ut dum nobiles regum suorum triumphos ostenderet, eos superare ubique monstraret. Unde scriptum est: *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Omnes quippe homines vult salvos fieri: quia de omni hominum genere eligit, quos ad gaudium æternæ salutis trahit. Sed quid speciali fortitudine agat, exponit, quia dicit:

Congregatque exercitum, percussit Amalech, et eruit Israël de manu vastatorum ejus.

Amalech, populus lambens interpretatur. Quid ergo per Amalech, nisi fornicationis spiritus designantur? Lambere enim eorum est, ad peccandum mentem carnis blandimento delinire. Velut enim linguæ tactu lambere ambiunt, cum levibus suggestionibus mentem tangunt. Quid est, quòd contra Moab & Ammon, quòd Edom & regem Suba pugnasce & vicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse: sed ut Amalech vinceret, exercitum congregavit? Quid est, quòd exercitum congregavit, nisi quia ad extinguendum fornicationis spiritum, virtus una non sufficit? Abstinencia quidem ciborum contra hoc vitium fortissima est, sed sola non prevalet: velut enim miles est, & pugnare potest, superare non potest: quia Amalech non vincitur, nisi exercitus congregetur. Qui ergo fornicationem percutere appetit, addat abstinentiæ corporis virtutem humilitatis. Nam si mens Deo subdi humiliter despiciat, carnis suæ desideria dominando ac præeminendo non premit. Sed adhuc necesse est, ut congreget: quia exercitum parvum habet. Virtuti ergo

Pro. 23. d.

Job 14. d.

Mar. 16. d.

1. Pet. 3. b.

humilitatis & abstinentiæ corporis addatur frequens numerus orationis. Affectus quidem cordis intenti celestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. Jam ergo in frequenti assiduitate precum aciem habet, sed exercitus non unam tantum aciem, sed plures habet. Adhuc itaque exercitum perfectum non habet, & Amalech percutere nequaquam valet. Nunquid ei prodest, quod jejunando se atterit, quod ad tempus orando compungitur, si mens lubrica cogitet, & phantasmata lasciviæ in semetipsam portet? Sed vitare turpes cogitationes non prævalet, qui honestas in se non habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus. Quid verò sunt omnes turbæ bonarum cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies? Nam dum mentem ambiunt & minuunt, ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt. Et quia cogitando ad desiderium magnæ puritatis accendimur, armis potentibus milites nostri induti sunt, quibus fornicationis impetus & depellendo in fugam vertunt, & ad nihilum deducendo perimunt. Nam unde ad animam intrare cogitationes possint, non habent, quæ quasi fortissimo milite, honestate cogitationum bonarum undique ornata est. Nunc ergo exercitum anima congreget, quæ Amalech vult perimere, & de manu vastatorum ejus videntem spiritum liberare. In horum medio resideat; ut cuncta exemplis electorum fortium, circumdata doctrinis scripturarum, nullam partem sui vacuum habeat, unde hostis irrumperet. Quia ergo innumerabilia sunt exempla fidelium, quia multa documenta scripturarum, exercitus magnus & fortis est, sed ad congregandum difficile non est. Bene ergo de Israël rege dicitur: *[Congregato exercitu, percussisti Amalech]*, quia fornicationis spiritus non ante vincitur, quam per abstinentiam corpus atteratur, & omnis turpitudine obsecræ cogitationis, bonis mentem replentibus, effugatur. Tunc quippe eum lambere, id est, delinere populus lambens delectando non potest: quia domita carne jejuniis, humilitatis arce præditâ mente, orationis armis accincta, intenta doctrinis celestibus, exemplis munita impiæ suggestioni aditum præbere consentiendo non prævalet. Quæ nimirum exercitus congregatio bene regibus, id est, Ecclesiæ doctoribus convenit: quia quisquis ad extinguendam fornicationis rabiem electos subditos instruere nititur, hæc plura auxiliorum agmina ei verbo congreganda sunt. Bene & Israël erutus de manu vastatorum ejus asseritur. Erui quidem evelli dicitur. Et quod evellitur, altas radices in profundiora merisse sentitur. Manus verò vastatorum potestas est malorum spirituum. Unde etiam scriptum est: *A quo quis vincitur, ejus servus efficitur.* Quid ergo colligitur, nisi quia dum fornicatores desiderii carnis assentiunt, potestati malorum spirituum subiguntur? Quia item altum est fornicationis blandimentum; dum in hoc anima per desiderium mergitur, quasi in profundum radicibus tenetur. Erui ergo de manu vastatorum, est à fornicationis abyssu, qui in potestate dæmonum est, liberari. Bene etiam vastatores fornicationis impetus dicuntur: quia de vitio luxuriæ per beatum Job dicitur: *Ignis est usque ad perditionem germinans, & omnia eradicans germina.* Vastator quippe fornicationis spiritus dicitur: quia quem invaserit, ei nimirum nulla virtutum dona derelinquit. Ad laborem quidem ministerij, bona quidem aliqua habere potest, sed ad meritum salutis ea habere non potest. Vastari ergo dicitur, cui perdit castitate ad vitam bona alia nulla profunt. Vastari etiam horri tenera dicuntur. Qui enim sunt horri superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, & per castitatis odorem florida? Nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorantur. Unde & sponsæ in Cantico sponsi laudibus dicitur: *Quæ* S. Greg. Tom. III.

bitas in hortis, audire me fac vocem tuam. Et rursus: *Hortus conclusus soror mea sponsa.* Hortus quidem, quia virtute eximia castitatis floridus: conclusus autem, quia per continentiam munitus. Hinc sponsa quid sponsum oblectet, exponit, dicens: *Sponsus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia donec aperiret dies, & inclinentur umbra.* Immundi ergo spiritus vastatores sunt: quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tantæ virtutis perdunt. Qui itaque cum ab immunditiis ad castitatem redeunt, quia diras dæmonum potestates effugiunt, & à profundo perditionis ascendunt, de manu vastatorum erui aptè memorantur. Sed rex, qui erueret populum dicitur, quales adjutores habeat, videamus. Nam sequitur:

B *Fuere autem filij Saul Ionathas, et Jesui, et Melchisva: nomina duarum filiarum ejus nomen primogenite Merob, et nomen minoris Michol.*

Filij Saül, qui non ad quamlibet hereditatem sed ad regnum nascuntur, illos insinuat, de quibus sanctæ Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: *Propatribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram.* Quos tres esse agnovimus: quia tandem sanctæ Trinitatis prædicando defendunt. Sed quia percussio Amalech, regis filij nominantur, eorum numerum ad virtutum merita referamus. Maceratio quidem corporis, circumscriptio mentis, simplicitas intentionis, tria sunt. Quia ergo doctores sanctæ Ecclesiæ ad reprimendam carnis libidinem fortes sunt, ad cordis custodiam sapientes, intentionem cordis in cælum sublevando sublimes, tres esse Saül filij dicuntur. Tria etiam sunt, fortitudo operis, virtus charitatis, & affluentissima gratia prædicationis. Doctores quippe sanctæ Ecclesiæ, quia magna conversatione sublimes sunt, magna charitate ferventes, magna verbi sapientia facundi, ternario numero aptè signati sunt. Quorum certè virtutibus nomina conveniunt: quia Jonathas, columbæ donum dicitur; Jesui, planicies, sive, desiderium meum; Melchisva, rex meus salus. Quia enim præcellentia dona Spiritus sancti doctores habent, columbæ donum rectè nominantur. Quia item inter dona sublimia humiles sunt, planicies dicuntur. Quia pro subditis sibi fidelibus ardentè æterna postulant, desiderium meum esse perhibentur. Quæ quidem vox parvulorum subditorum esse cognoscitur, virtus verò tanti nominis prælatorum. Qui enim parvuli, & frigidi adhuc in nostris negligentis jacemus, ad caelestem patriam ardentibus desiderijs non flagramus. Sed quod nos ardentè flagitare non possumus, pro nobis postulat, quia ad illam, quam nobis adipisci desiderant, patriam, magnis desiderijs anhelant. Pro excellentia ergo charitatis non desiderantes, sed desiderium regis filius dicitur, ut in doctoris mente flagrare ignis dilectionis specialiter demonstraretur. Unde & de Domino per Psalmistam dicitur: *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Hinc est item quod Daniel vir desideriorum dicitur: quia prospera populi sui magnis precibus postulasse perhibetur. Melchisva verò dicitur, rex meus salus. Rex quippe prædicator dicitur: quia celsitudinem tenet ordinis, & dignitatem magnæ conversationis. Rex item dicitur: quia summam tenet celsitudinis, & vigorem auctoritatis. Salus etiam dicitur, ut ejus integritate ægritudo populi depelli posse sentiat: Meritò enim vitæ & devota oratione homo agere quotidie debet doctor; ut subiectus sibi quisque pertinere valeat ad salutem. Sed notare iterum doctor debet, quia cum à subditis nominatur, non rex noster, sed rex meus dicitur. Quid est ergo, quod rex meus dicitur, nisi quia tam familiaris esse debet

omnibus, ut singulorum esse per amorem sentiantur? **A** Sed quia meus dicitur, rex nominatur: quia humilis & affabilis prædicator hoc ipsum, quod præeminet, non videtur esse suum singulariter, sed speciale singulorum, cum tam communis per gratiam essentitur, ut ejus celsitudo propria uniuscujusque fore videatur. Onus autem verbi dicitur, quia videlicet salus mea dicitur, per quod nimirum diligens prædicatoris studium & sollicitudo commendatur: quia sic debet intendere simul omnibus, ut quærat, & agat propria singulorum. Ab unoquoque etenim salus mea dicitur: si uniuscujusque infirmi curam suscipit, & hunc ad æternæ salutis bona perducit. Quæ verò sunt Saül filia, nisi prædicatori subditæ electorum qualitates? Alij quippe activæ vitæ studiis serviunt, alij verò contemplativæ remotionibus absconduntur. Filia quidem dicuntur pro fecunditate. Illa quidem parit multitudinem bonorum operum; ista verò internorum plenitudinem gaudiorum. Merito igitur regis filia nominantur; quia dum concipiunt de verbo Dei, cælestes fructus parturiunt. Unde bene Merob, de multitudine dicitur. Activa etenim vita, quia ex multis bonis operibus perficitur, de multitudine rectè nominatur. Vel, de multitudine dicitur: quia qui Deo per activam vitam placent, multi sunt. Quia enim pauciores numero sunt, qui per contemplativam cælestibus gaudiis inhiant, in eorum comparatione illos, qui activæ vitæ inserviunt, multos vocat. Qui profectò multi sunt numero, ministerio divisi: quia etsi unam cælestem patriam bonis operibus quærent, tamen variis operibus pietatis inserviunt. Quorum certè nonnulli in tantum amorem conditoris proficiunt; ut ipsa etiam opera bona deserant, atque ad contemplativæ vitæ dulcedinem transire, et in ea Deo vacare concupiscant. Unde & bene Michol in lingua nostra, ex omnibus dicitur. Ex omnibus quidem fit: quia nullus est perfectus in contemplatione, qui ex labore boni operis non pervenit ad arcem ejusdem contemplationis. Unde & in Evangelio Dominus dicit: *Mat. 11. d. nite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Tunc qui laborat, vocatur, quando bene agenti desiderium æternitatis infunditur. Et ad vocantem se accedunt, quando ad contemplativæ vitæ quietem veniunt. In qua nimirum laborantes, reficiuntur: quia amoris gaudia de divina contemplatione abundanter sumunt. Ipse quidem accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum ostendit. In cujus revelatione quia contemplationis gaudia multa inveniunt, quasi omnimoda delectationis dulcedine, non ab alio, sed ab ipso saturantur. Michol ergo, ex omnibus dicitur: quia contemplativæ vitæ secretum nullus experit, qui in aliqua prius operatione bona non fuit. Minor ergo soror dicitur: non quia inferior dignitate, sed quia posterior tempore. Si quis autem velit per primogenitam filiam contemplativam vitam, per minorem activam potest accipere. Et tunc quidem Merob, de multitudine dicitur, quia multitudinis turbas deserit, & ad rariorem numerum in contemplatione perfectorum venit. Non ergo multitudo, sed de multitudine esse dicitur; ut non hi, cum quibus est, sed unde venerat, agnoscat. Michol verò, ex omnibus dicitur; ut in activa vita universalis vita sanctæ Ecclesiæ designetur. In activa etenim vita etiam illi sunt prius, qui postea ad contemplativæ secretum transeunt, sed in contemplativæ remotione, exterioris vitæ sollicitudine gravati non sunt. Illa ergo de multitudine, ista verò de omnibus dici potest: quia activa vita omnes continet, contemplativa omnium conspectum declinat, ut se, conspectu mentis, cælestibus jungat. Quomodo igitur Saül filij dicuntur, nisi quia utraque vita studio boni rectoris ostenditur? Qui enim nos docent bona agere, æternæ vitæ studiis vacare, ab illo nobis gene-

rantur, cujus magisterio in corde nostro discuntur. Quod quidem quia de activæ vitæ operibus constat, mirum de contemplativa videtur, quæ per Mariam Marthæ sororem, quæ ad pedes Domini sedere, & verbum ejus audire describitur. Sed facile respondetur: quia dum sedet Maria, perfectos in contemplatione signat. Filia tamen Saül Merob rectè dicitur: quia etsi sedens ad pedes Domini, quæ vult, ab eo audit & discit; tamen prius discere debet, quomodo sedere possit. Hoc nimirum quia sapientis & eruditi doctoris eruditione cognoscitur, Saül esse filiam Merob rectè memoratur. Quam profectò in conjugium David dare promittit, sed ei minorem dedit: quia nonnulli contemplativæ vitæ pulchritudinem diligunt, ad cujus amplexus accedere nequam permittuntur. Quia enim regendis fidelibus gregibus foris necessarii sunt, summus rex sic ordinat, ut Michol minorem accipiant, & Merob majorem numquam comprehendant. Plerique autem post minorem majorem accipiunt; quia post devota charitatis opera, ad intimi secreti amorem recipiuntur: quod bene Jacob insinuat, qui Rachelem amavit, sed prius Liam accepit, & sic deinde Rachelem in conjugium sumpsit. Quid est hoc quod Jacob utramque sororem habere licuit, David autem ad majoris thalamum non pervenit, nisi quia David rex fuit, Jacob verò rex non fuit? Qui ergo regimen animarum suscipit, hunc censura Ecclesiastica susceptum gregem deserere, & remotæ vitæ otii vacare non sinit. Sed Merob sola promittitur, & numquam datur: Michol fida datur, quia nonnulli cum curam animarum suscipiunt, putant se sic aliorum sollicitudinem gerere, ut sibiipsis valeant per sollicitudinem vacare; & tamen quietem, quam in prælatione quærent, nunquam inveniunt: fitque ut dum impetrate à Domino gratiam tantæ puritatis nequeant, quasi iram incurrissent Domini, pertimescant. Quasi ergo irato rege promissam sibi primogenitam perdunt: quia cum, quæ se putabant in prælatione habituros amorem quietis intimæ, amplecti non possunt. Hæc autem breviter per excessum diximus, nunc ergo ad dimissa redeamus. Ambæ ergo Saül filia dicuntur, sed nomina diversa sortiuntur: quia & differunt & conveniunt. Conveniunt quidem: quia ad æternam vitam, quam diligunt, per amorem tendunt. Item conveniunt: quia bona opera, quibus hæc indefinenter extenditur, illa quomodolibet operatur. Quia igitur ambæ amant, quæ vident æterna, ambæ ad illa per bonam operationem pervenire desiderant, quomodocumque conveniunt: differunt autem, quia plus agit una, plus videt altera. Nam & Lia non dicitur fuisse cæca, sed lippa. Et Rachel si non tantos peperit, omnino tamen sterilis non remansit. Nam si altera vita alteram contemplando aut operando superat, nulli autem eorum visionis claritas demitur, nulli fecunditatis gloria denegatur. Videndo tamen & agendo differunt: quia activa vita visionem habet in transitu, opus verò in intentione: contemplativa verò opus in itinere, intentionem in quiete. Unde bene Evangelista Marcus, cum sub illarum trium mulierum specie contemplativæ vitæ amorem ostenderet, ait: *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Quasi dicat: Steterunt in opere, ut currere valerent ad contemplationem. Aromata quidem emere, est per laborem boni operis, bonæ opinionis odorem circumquaque dilatare. Et Jesum in sepulcro ungeri, est per mortificationem carnis ad devotionis intimæ pinguedinem pervenire. Nam velut in sepulcro ungitur, quando à conspulis ad gaudium intimæ claritatis suæ devotissimè pervenitur. In transitu ergo operationem habent: quia etsi aliquando operantur, quasi currendo hoc deserunt, qui ad locum dilectæ solitudinis, magno spiritus impetu impelluntur. Nam quia toris desiderii in

Luc. 10.

1. Reg.

18. d.

Gen. 29.

c.

Marc.

16. d.

aterrorum amore requiescant, videre magis, quam ministrare appetunt. Rari ergo sunt in publico operis, assidui in secreto contemplationis; foris parum, satis intus immorantur. Nam & fornicationem esse solent iudicare, vel ad momentum à Christi contemplatione discedere. Econtrà autem activa vita, quæ frequens circa ministerium satagit, rara est in secreto contemplationis. Nam quæ æterna sibi præparare non sedendo, & audiendo, sed satagendo & ministrando proposuit, non damnum, sed dispendium putat, si sibi vacans, & sua petens, & non quæ aliorum, à solita obsequiorum oblatione requiescat. Plus igitur operando laborat, minus obsecrat. Unde & Martha, quæ circa frequens ministerium satagebat, stetit, & locuta est. Quæ enim stetit, ei nimirum sedere non licuit: quia si ad audiendum sederet, imparatum fortasse ministerium, & insufficientem impendisset. Et notandum, quia transeundo Dominum Martha vidit, non tamen transeundo, sed stando loquitur. Nam Evangelista cautè expressit, dicens: *Quæ stetit, & ait.* Quo profecto exemplo instruimur, ut qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad Redemptoris pedes non possumus, per aliquantulum morulam Redemptori assistere debeamus. Sed bene ei assistimus, si transeundo, & serviendo videamus. Quid est autem transeundo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere, ad ipsum cordis dirigere intentionem? Transimus enim, quando huc illuc discurrendo in membris suis Domino ministramus. Sed transeundo Dominum cernimus, si per omne, quod agimus, præsentem nobis ipsum cui placere cupimus, contemplantur. Quo in loco notandum est: quia confidenter Martha loquitur, dicens: *Domine, non est tibi cura, quod sero me a reliquit me solam ministrare?* Quod certè perfectis quibusdam operariis sanctæ Ecclesiæ convenit; qui omnipotentis Deo preces tantò fiducialius offerunt, quantò laboriosius ei in membris suis se ministrasse meminerunt. Sed quia in ipsis etiam, quæ activæ vitæ deserunt, nimietas sollicitudinis cohibenda est: Martha reprehenditur, quæ tam sollicita asseritur, ut erga plurima turbetur. Actionis quidem fervor tunc rectè disponitur, cum sic insitimus operi, ut tranquillo corde eum, cui opera nostra consecrare nitimur, videamus. Quid est ergo nimietas sollicitudinis, nisi consilio supernæ intentionis? quia dum se erga plurima dividit, divisa jam ad supernorum intuitum non allurgit. Illud enim æternum, & simplex bonum æternæ visionis, anima quia vix unita comprehendit, se nimirum ad id divisa non erigit. Dicit ergo operum nostrorum dispositor & receptor: *Vnum est necessarium*: ne se mens ad multa dividat, ut per tranquillitatem unita, ad summi boni intuitum potenter surgat. Duæ igitur filiæ Saül, etsi pariter regis sunt filiæ, nominibus differunt: quia vita activa, & contemplativa nobilitate religionis generosæ sunt, sed non sunt pares pro diversitate officij. Sed quia earum patrem ostendimus, matrem pariter demonstramus. Sequitur:

Et nomen uxoris Saül Achinoë, filia Achimaas.

Quæ est enim prædicatoris uxor, nisi bona voluntas? Qui enim per amorem bone voluntati conjungitur, ei utique quasi ex nobili conjugè filij oriuntur. Nam cum bonorum operum fructus proferre volumus, necesse est, ut prius eos in bona voluntate seminemus. Unde bene Achinoë, fratris requies interpretatur. Frater quippe noster ille est, qui à mortuis resurgens, Mariæ Magdalene locutus est, dicens: *Vade, & dic fratribus meis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum.* Hinc Paulus nobilitatem electorum asserens, ait: *Heredes autem Dei, coheredes Christi.* Quid est, quod dicitur, fratris re-

quies, nisi quia Redemptor humani generis in bona coheredum suorum voluntate requiescit? Et quia ab ipso nobis bona voluntas impenditur, à quo inhabitatur, filia Achimaas esse perhibetur. Achimaas enim, fratris decor, vel, frater decor interpretatur. Frater quippe & decor Redemptor noster dicitur: quia humana natura per peccatum primi hominis dignitatis suæ vigorem perdidit, sed in persona Redemptoris, aucto sibi splendore, radiavit. Decor quippe noster est: quia quicumque in sancta Ecclesia virtutum claritate fulgescunt, de plenitudine lucis illius omnes accipiunt. Hinc Paulus ait: *Ei se infundit omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Dum ergo bonam prædicatorum nostrorum voluntatem Propheta Samuël respicit, typis visa exprimit, dicens: [*Achinoë filia Achimaas*:] quia nimirum magna est pulchritudo bonæ voluntatis, sed de infusione nascitur Redemptoris. Debet namque amari ut conjux; sed si pater aspicitur, ex nobilitate amplius amatur.

Et nomen principis ejus Abner, filius Ner, patruelis ejus.

Abner dicitur, pater meus lucerna, Ner etiam, lucerna dicitur. Quid ergo Ner, nisi sermo scripturarum accipitur? Litera quidem sanctæ scripturæ quasi hujus lucernæ texta est: intellectus verò spiritualis claritas luminis; oleum verò ejus, devotio amoris. Filius ergo lucernæ, est qui verba scripturarum libenter audit, & sapienter intelligit; & quæ per intellectum colligit, per affectum charitatis apprehendit. Car itaque dicitur filius lucernæ, nisi quia, quod de lumine nascitur, lumen est? Quid enim peccatum nisi tenebræ? Quid item bonum opus nisi lumen? Sancti enim viri dum ad ducatum scripturarum gressus operum dirigunt, quasi ex lumine lumen accipiunt spiritualis eruditionis. Hoc quippe lumen de lumine Joannes exprimens, ait: *Omnis qui natus ex Deo est, non peccat: quia generatio celestis servat eum.* Quid est nasci de Deo, nisi cognitam in sanctis scripturis ejus voluntatem diligere? Et quid est non peccare, nisi in luce justitiæ temper consistere? Quasi enim de luce nos lucem facere volebat beatus Petrus Apostolus, cum dicebat: *Habetis propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, tanquam lucerna lucenti in caliginoso loco, donec aspiret dies, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Meritò igitur Abner, pater meus lucerna dicitur, ipse quoque pater ejus lucerna nominatur: quia illi in sancta Ecclesia lucere per exempla alii possunt, qui eruditione scripturarum, & claritatem acceperunt luminis, & oleum perfectæ charitatis. Sed per Joannem non peccare dicitur, ut prædicatorum robur infinet, qui sic peccatoribus manum porrigunt, ut tamen ipsi peccatorum tenebris non sædentur. Sed quid est, quod patruelis Saül dicitur? Patruelis autem dicitur, qui nascitur ex fratre patris. Unde & hic quoque subjungitur:

Cis fuerat pater Saül, & Ner pater Abner filius Abia.

Et cum eligendus rex peteretur, dictum est: *Et erat vis nomine Cis filius Abia.* Quia verò ista stirpis regie nomina quid significant, plenius exposuimus, hoc tantummodo exprimamus quomodo Abner patruelis Saül esse referatur. Sed Saül filius Cis, id est, duri, esse cognoscitur: Abner etiam lucernæ filius perhibetur. Durum huic austeræ nimis conversationis viros ostendimus designare; Ner, lucernam interpretari. Quid est igitur, quod lucerna, & durus ejusdem patris esse filij dicuntur: nisi quia à Deo est, & quod scriptura sancta austerum præcipit, & virtus exterior duræ conversationis? Frater quippe lucernæ durus est; quia gratiam implendæ legis

Col. 2. b

1. Joan. 3. a

2. Pet. 1. d

Sup. 9. a

V iij

Luc. 10. g

16. d.

1. Joan. 3. g

1. Joan. 20. d

Rom. 8. d

S. REGO
M
3m. 3

ab eo habet, à quo ipsa lex ortum habet. Unde & A
 Pfalmista confidenter repromittit, dicens: *Etenim*
benedictionem dabit, qui legem dedit. Legem quippe
 dare, est præcepta vitæ electis proferre: benedictio-
 nem etiam dare, est gratiam implendæ legis impen-
 dere. Quia ergo ab uno sunt tam lumen scripturæ,
 quàm asperitas vitæ nostræ, Cis & Ner unius patris
 sibi esse referuntur. Abner ergo filius Ner, Saül re-
 gis patruelis esse rectè dicitur: quia qui ad curam
 animarum eligitur, duræ & asperæ vitæ debere esse
 judicatur. Sed qui prædicatorum adjuutores esse cu-
 piunt, nunquam agunt, quod cupiunt, si lumen
 scripturæ sanctæ, in quo per cognitionem concepti
 sunt, in bona operatione atque sancta prædicatio-
 ne, velut nascendo, non perficiunt. Cum verò scri-
 pturarum sanctarum cognitio magis summis docto-
 ribus, quàm eorum adiutoribus subditis adscriba-
 tur, & exempla conversationis sequi magis minori-
 bus, quàm majoribus convenire videantur: quid
 est, quòd duri filius rex dicitur; lucernæ verò filius
 dicitur princeps regis? Sed his verbis non signifi-
 cat, quòd summi doctores & eorum adjuutores ha-
 bent, sed suppresso quòd habent, exponit quòd sin-
 gulis agendum est. Rex quippe videlicet summus,
 & electus prædicator, quia jam per altissimæ erudi-
 tionis scientiam, scripturæ lumen habet; non sic
 confidat de scientia, ut aliorum exempla minimè
 sequatur. Princeps quoque, id est magni doctoris
 adiutor; quia exemplis ejusdem sui præpositi subdi-
 tur, ad lumen innitatur: ut qui exempla sequitur,
 in doctrinæ altioris eruditionem, quasi in magna
 lucernæ luce nascatur. Quia ergo eruditus ad mayo-
 rum exempla per humilitatem reducit, exemplis
 instructus ad scripturarum splendorem discendo sub-
 levatur, bene rex filius duri, & princeps lucernæ
 filius esse perhibetur. Tales viri, quia electis fide-
 libus utiliter præminent: quia subiectos ad virtutum
 victorias fortiter provehunt, sequitur:

*Erat autem bellum potens adversus Philis-
 thæos omnibus diebus Saül.*

Debile & omnino infirmum bellum illorum do-
 ctorum est, qui nec lumen habent divinæ cognitio-
 nis, nec fortitudinem boni operis. Potens ergo
 bellum dicitur, quando electis plebibus duri filij
 dominantur: quia ille potest aliis utiliter bona di-
 cere, qui consuevit verba magna operatione præire.
 Sed & subtiliter est intuendum, quòd implexius di-
 citur: [*Cunctis diebus Saül.*] Quid sunt dies Saül,
 nisi lucis opera? Quòd bellum doctoris est aliud,
 quàm quòd lingua conficitur? Omnibus itaque
 diebus pugnat, qui multa alios docet: sed nil do-
 cendo profert, nisi quòd suo prius fulget opere. In
 die etenim sua pugnat, qui verba prædicationis ex
 propria trahit luce virtutis. In die ergo alieno pu-
 gnare vult, qui contraire reprobis spiritibus faga-
 git, non loquendo, quæ agit, sed prædicando, quæ
 novit. Sed omnibus diebus pugnat: quia omnia
 præcepta Dei ostendit in luce operis, quæ subse-
 quendo vult pandere per curam prædicationis. Me-
 ritò itaque bellum potens dicitur, in quo cum om-
 nimoda virtutum, vel operum luce pugnatur. Po-
 test etiam per hoc, quòd omnibus diebus pugnare
 dicitur, agonis spiritualis instantia designari. Qui
 enim vitam ducit plenam virtutibus, in diebus vi-
 vit. Cunctis ergo diebus bellum potens electi do-

ctoris agnoscitur: quia is semper malos spiritus su-
 perare cernitur, qui à luce virtutum numquam se-
 paratur. Sed habent electi viri virtutem præliandi,
 habent & humilitatem timoris. Per virtutum trium-
 phant, sed per timorem auxilia congregare non ces-
 sant. Unde tantò fortiùs præliantur, quantò & vi-
 res configendi congregare non desinunt. Bene ergo
 causa potentis belli subjungitur:

*Nam quemcumque videbat Saül virum for-
 tem & aptum ad prælium, sociabat eum
 sibi.*

Quasi dicat: Idcirco bellare potenter poterat,
 quia congregare exercitum non cessabat. Sed quia
 non solùm fortes, sed etiam aptos ad prælium sibi
 sociasse dicitur, cautus doctor in eligendis Christi
 militibus demonstratur. Fortes autem ad ferenda
 onera quidam sunt, non ad prælia exercenda: quia
 præliari de fortitudine sua dum nesciunt, nequa-
 quam possunt. Viri ergo fortes & ad prælium apti
 sunt, qui sciunt pugnare, & volunt. Per volunta-
 tem quippe fortes sunt, & per scientiam apti ad præ-
 liandum. Quorumdam ergo temeritas à Christi
 bello repellitur, cum apti & fortes electi memoran-
 tur. Nam quidam sciunt cum diabolo pugnare, &
 nolunt. Sapientes quidem sunt, ut faciant mala:
 bona autem facere nesciunt. Hi antiquo hosti fer-
 vire volunt, resistere nolunt. Quid enim faciat do-
 ctor, si aptos istos ad prælium sibi societ. Magis
 tales possunt alios per exempla destruere, quàm ipse
 per verbum ædificare. Nam & sæpe tales docere au-
 dent, & docendi virtutem operando non tenent.
 Cum loquuntur nobiscum, in hostes irruunt; sed per
 opera subito in viscera nostra torquentur. Velut
 proditores quidam exercitus, arma Christianæ do-
 ctrinæ induunt, & per exempla subito parvulos
 Christi feriunt, quos velle protegere loquendo pu-
 tabamus. Non apti ergo viri fortes repellendi, non
 sociandi nobis sunt; quia per sapientes reprobos ro-
 bur nostrum destruitur, non augetur. Qui ergo sunt
 fortes & non apti, nisi quos videmus onera sæculi
 fortiter ferre, & fortitudinem suam in servitium
 conditoris transferre nescire? Nam jugum homi-
 num, & magnos sæculi labores fortiter ferunt, sed
 ad servitium Dei accedere velut infirmi pertimes-
 cunt. Quid ergo isti, nisi fortes & non apti sunt, qui
 sæculi magna faciunt, & Christi agere levia & blanda
 non possunt? Sæpe etiam in monasteriis conver-
 tuntur, & qui sæculi onera fortiter tulerant in par-
 vis, quæ agunt, quasi inter magnos labores sudant.
 Quid ergo his verbis ostenditur, nisi ut viros ad Chri-
 sti militiam cum magna nobis discretionem sociemus;
 nec accedentibus antè præbeamus ingressum, quàm
 eos & aptos per scientiam, & fortes per bonam vo-
 luntatem esse sciamus? Possunt autem idcirco viri
 fortes & apti ad prælium dici, qui Amalech, id est,
 libidinum bella subsequuntur. Nam viri fortes non
 sunt, qui carnales concupiscentias extinguere ne-
 queunt. Et apti ad prælium non videntur, qui pro
 pudicitia apti ad præliandum non sunt. Eligat ergo
 doctor milites Christi, eligat fortes; ut dum carnem
 fortiter domant, immundos spiritus potenter vin-
 ceant. Eligat ergo aptos ad prælium; ut dum inter
 dona fortitudinis non superbiunt, triumphum gloriæ
 in caelestibus sublimentur.